STRATÉGIA ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V OKRESE GELNICA NA OBDOBIE ROKOV 2019 – 2027 (VÝHĽADOVO 2030)

Aktualizácia 2022
(návrh)

Marec 2019

Zadávateľ: Miestna akčná skupina HNILEC

www.mashlinec.sk

Spracovateľ: Karpatský rozvojový inštitút, Košice
www.kri.sk

Autorský tím: Mgr. Zuzana Jarošová
Ing. Zuzana Záborská
RNDr. Andrej Šteiner, PhD.
Mgr. Michal Schvalb

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

1 Úvod a metodika spracovania 4

2 Okres Gelnica ako región cestovného ruchu 8

3 Východiská pre rozvoj cestovného ruchu v okrese Gelnica 11

3.1 Legislatívne, inštitucionálne a programové prostredie pre podporu rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica 12

3.1.1 Legislatíva na podporu rozvoja cestovného ruchu 12

3.1.3 Strategické a programové dokumenty pre rozvoj cestovného ruchu na národnej, regionálnej a miestnej úrovni 20

3.2 Identifikácia potenciálu, príležitostí a bariér rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica 31

4 Stratégia rozvoja okresu Gelnica ako turistickej destinácie 37

4.1 Vízia, politika a ciele rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica do roku 2025, výhľadovo do roku 2030 38

4.1.1 Vízia destinácie – okresu Gelnica 2030 38

4.1.2 Politika rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica 39

4.1.3 Ciele a opatrenia rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica do roku 2027 (2030) 40

5 Rozčlenenie územia okresu Gelnica, kategorizácia lokalít 46

6 Návrh mechanizmu implementácie stratégie 58

6.1 Monitoring a hodnotenie stratégie 61

6.1.2 Kritéria pre výber projektov rozvoja cestovného ruchu s cieľom podpory ekonomického rozvoja okresu Gelnica 62

7 Odporúčania a najbližšie kroky 63

8 . Zoznam použitých strategických dokumentov, internetových odkazov, obrázkov a tabuliek. 64

Samostatná príloha 1: Analytická časť

Samostatná príloha 2: Projektové zámery

1 Úvod a metodika spracovania

Vypracovanie Stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica 2019 – 2025 (2030) vyplynulo ako úloha zo schváleného Akčného plánu rozvoja okresu Gelnica (schváleného 5.4.2018 uznesením Vlády SR č. 140/2018) pre jeden z najmenej rozvinutých okresov Gelnica (jeden z 20-tich na Slovensku), podľa Zák. č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Vypracovanie Stratégie cestovného ruchu v okrese Gelnica je ako aktivita akčného plánu definovaná v *Priorite B: Rozvoj regionálnej ekonomiky a inovácií, Opatrenia B3: Rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu a investície do zachovania kultúrneho dedičstva ako potenciálu rozvoja cestovného ruchu*. Teda kľúčovým je rozvoj cestovného ruchu (ďalej v texte aj ako CR) ako prierezového hospodárskeho odvetvia s väzbou na využívanie a rozvoj atraktivít, služieb, remesiel, ale aj na využívanie krajiny, ktorý má posilniť lokálnu ekonomiku a okresu priniesť ekonomické benefity[1].

Podpora okresu Gelnica sa má v priebehu 5 rokov od schválenia uvedeného akčného plánu zamerať na nasledujúce prioritné oblasti:

A. Systémové opatrenia na podporu implementácie rozvoja a finančných podpôr
B. Rozvoj regionálnej ekonomiky a inovácií
C. Vzdelávanie a adaptácia pracovnej sily na potreby trhu
D. Budovanie infraštruktúry, zvýšenie kvality a dostupnosti služieb
E. Starostlivosť o životné prostredie
F. Podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni Košického samosprávneho kraja
G. Podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni ústrednej štátnej správy

Prijímateľom finančnej podpory aj na aktivity a projekty rozvoja cestovného ruchu v najmenej rozvinutom okrese Gelnica, podľa vyššie uvedeného zákona, môžu byť obce nachádzajúce sa v najmenej rozvinutom okrese, iné právnické osoby a ďalšie subjekty územnej spolupráce v súlade s akčným plánom, teda aj subjekty pôsobiace v odvetví cestovného ruchu.

Zadávateľom spracovania stratégie je Miestna akčná skupina Hnilec (MAS Hnilec) v spolupráci s Centrom podpory regionálneho rozvoja okresu Gelnica, n. o. Podľa zadania stratégia má byť spracovaná na dlhšie obdobie (2025 – 2028/2030) ako je platnosť Akčného plánu rozvoja okresu Gelnica (2018 – 2022).

[1] Okres Gelnica je dlhodobo jedným z okresov s vysokou mierou evidovanej nezamestnanosti. V čase spracovania stratégie bola v okrese evidovaná 13,2% nezamestnanosť (13,12% podľa https://www.nro.vicepremier.gov.sk/, 11,05 % podľa https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2022.html?page_id=1153450 v čase aktualizácie stratégie 2022), preto zámerom je podpora rozvoja zamestnanosti v jednom z najmenej rozvinutých okresov na Slovensku.

Úvodom je treba spomenúť, že na vypracovanie dokumentu pre územie okresu boli zadávateľom určené len 3 mesiace, čo je nedostatočný čas na vypracovanie štandardnej rozvojovej stratégie cestovného ruchu, na vypracovanie a komunikáciu ktorej je potrebných min. cca 6 – 9 mesiacov.

Na viac spracovateľom komplikoval prípravu fakt, že vypracovanie stratégie rozvoja cestovného ruchu nie je obvyklé realizovať pre administratívu územnú jednotku „okres“, ktorý, podľa analýzy a popisu vymedzenia územia pre účely tejto stratégie, nie je definovaný ako turistická destinácia/destinácie, a v ktorom v súčasnosti neexistuje samostatná rozhodovacia štruktúra v oblasti rozvoja cestovného ruchu.

Z týchto dôvodov bol spracovávaný dokument poňatý ako koncepčný dokument založený na okresnej príslušnosti a zdrojoch (ľudských, materiálnych, inštitucionálnych a finančných), zohľadňujúci individuálne príležitosti v cieľovom území a definujúci podmienky, zámery, ciele a projekty pre strednodobý až dlhodobý rozvoj cestovného ruchu v okrese Gelnica. Stratégia má tiež motivovať k spolupráci a má byť nástrojom vybudovania partnerstva kľúčových inštitúcií a aktérov rozvoja cestovného ruchu v tomto území.

Postup a metodika spracovania Stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica 2019 – 2025 (2030) vychádza zo zadania objednávateľa, ako aj z predpokladu, že stratégia je otvorený dokument a bude sa, podľa vopred stanovených pravidiel, dopĺňať a aktualizovať.

Stratégia podľa zadania a štandardnej metodiky obsahuje základné 3 časti:

1. **Analýza** s popisom stavu cestovného ruchu (s analýzou štatistických ukazovateľov a dát v trendoch za posledných 4 – 5 rokov, so zhrnutím primárnej a sekundárnej ponuky cestovného ruchu, s popisom dopravnej dostupnosti územia), s podrobnou SWOT analýzou, a so zhrnutiami a hlavnými zisteniami z analýzy.
   Pozn. Analytická časť tvorí samostatnú prílohu hlavného dokumentu Stratégie.

2. **Stratégia** s návrhom vízie, cieľov vrátane indikátorov výsledkov, opatrení na obdobie 2019 – 2025, výhľadovo do roku 2030, a s návrhom súboru projektových zámerov pre rozvoj cestovného ruchu.

3. **Mechanizmus realizácie/implementácie stratégie** s návrhom procesov monitoringu, aktualizácie a vyhodnocovania.

Stratégia je vypracovaná tímom odborníkov z oblasti cestovného ruchu a lokálneho rozvoja a komunikovaná so širšou odbornou verejnosťou (viacero pracovných stretnutí spracovateľského tímu, dve komunikačné stretnutia s odbornou verejnosťou, komunikácia so samosprávami obcí pri tvorbe projektových zámerov).

Cieľom komunikácie bolo získať poznatky a názory miestnych zainteresovaných aktérov na potenciál územia a smerovanie v oblasti cestovného ruchu, a tiež získať spätnú väzbu k výstupom jednotlivých častí dokumentu (analýza a stratégia s mechanizmom implementácie).

Pri vypracovaní stratégie boli využité a zohľadnené všetky platné dokumenty pre rozvoj cestovného ruchu na lokálnej/miestnej, regionálnej a národnej úrovni (dokumenty socioekonomického rozvoja – PHSR a Územný plán VÚC KSK, stratégie rozvoja cestovného ruchu na národnej a regionálnej úrovni, PHSR mesta Gelnica a všetkých obcí okresu).

Ambíciou stratégie nebolo nahradiť existujúce dokumenty, ale na ne nadviazať a vytvoriť tak nástroj pre usmerňovanie rozvoja cestovného ruchu v území.

Stratégia bola spracovaná a zostavená podľa existujúcich základných metodických procesov a rámcov nasledovne:

Obrázok 1 Proces spracovania stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica.

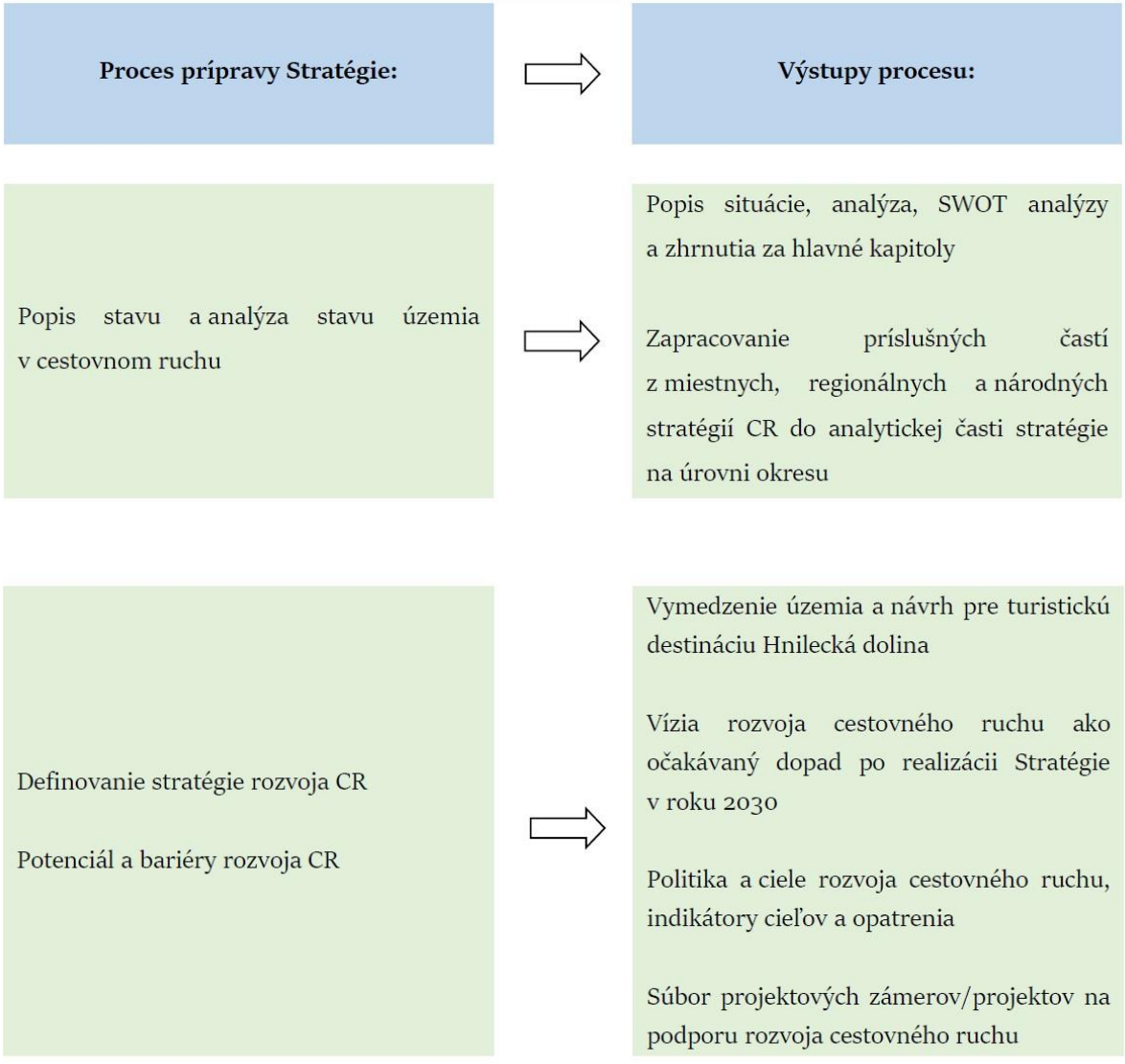

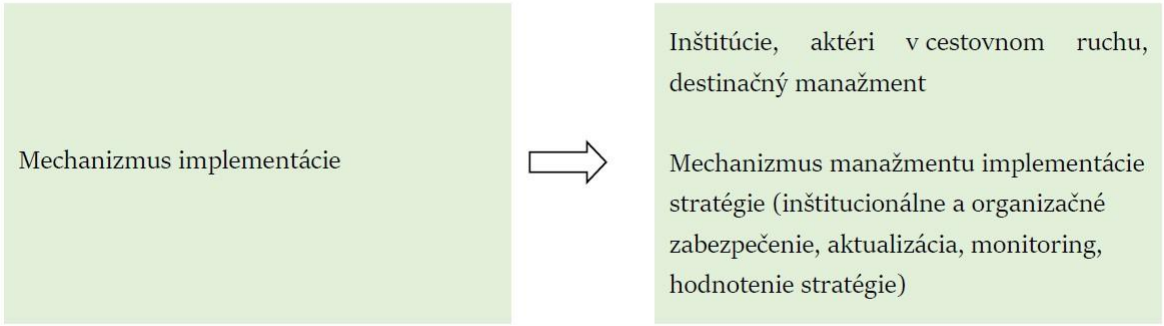

V roku 2022 v rámci hlavných aktivít projektu „Podpora regionálneho rozvoja v najmenej rozvinutom okrese Gelnica“ bola vykonaná aktualizácia predmetnej stratégie, pričom ciele aktualizácie vychádzali z požiadaviek uvedeného projektu. Aktualizácia stratégie sa zamerala zaktualizovanie dát analytickej časti dokumentu, na vymedzenie destinácie, vytvorenie modelu vzniku organizácie zabezpečujúcej destinačný manažment pre destináciu (okres Gelnica), taktiež na aktualizáciu vízie, strategickej mapy, rozčlenenie územia okresu na prirodzené destinácie, aktualizáciu a doplnenie projektových zámerov zameraných na plnenie cieľov stratégie, ktoré pre významný nárast ich počtu boli presunuté do prílohy č. 2 projektové zámery. V rámci aktivít realizovaných pri aktualizácii stratégie prebehli pracovné stretnutia so starostami obcí, viacero stretnutí s členmi tímu aktualizácie, boli spracované dotazníky pre samosprávy, ako aj pre poskytovateľov služieb. Vzhľadom k aktualizácii údajov, cieľov, opatrení, projektových zámerov bola doba platnosti stratégie predlžená do roku 2027. Návrh stratégie bol zverejnený s možnosťou pripomienok verejnosti.

2 Okres Gelnica ako región cestovného ruchu

Okres Gelnica je súčasťou Košického samosprávneho kraja a podľa Územného plánu vyššieho územného celku Košického samosprávneho kraja (ďalej aj ako ÚP VÚC KSK; záväzný rozvojový dokument vychádzajúci z územného rozvoja Slovenska – KURS 2011) definuje územie okresu Gelnica s rešpektovaním regionalizácie cestovného ruchu SR ako Región CR Spišský, ktorý tvoria okresy Spišská Nová Ves, Rožňava a Gelnica s dvomi subregiónmi, a to subregióny:

- Slovenský raj – Hornádska kotlina
- Slovenský raj – Hnilecká kotlina

Regióny CR, tak ako sú definované cez procesy územného plánovania, predstavujú vymedzenú časť územia, ktorá sa vyznačuje relatívne homogénnymi podmienkami pre rozvoj CR a možnosťami ich využitia. Pri vymedzení regiónov sa brali do úvahy nasledovné hľadiská/kritériá:

a) podobnosť podmienok (prírodných, vytvorených) pre CR,
b) geograficko-prírodné hranice,
c) spoločný vývoj – historické vymedzenie územia,
d) analogické funkcie územia pre CR (i v zmysle potenciálu),
e) veľkosť územia,
f) vnútorné väzby v rámci regiónu, ktoré sú silnejšie ako väzby smerom mimo územia regiónu,
g) predpoklad stotožnenia sa miestnych aktérov s takto vymedzeným regiónom,
h) spoločný prístup a infraštruktúra,
i) spoločná turistická ponuka.

Obrázok 2 Mapa okresu Gelnica.

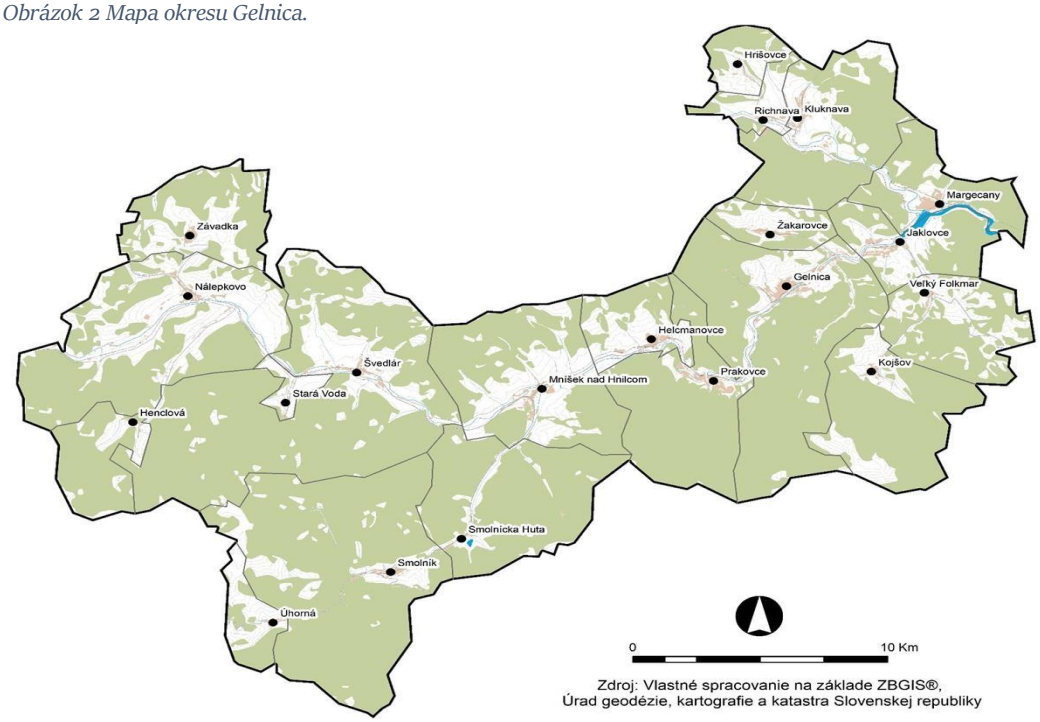

Hlavným cieľom podľa ÚP VÚC KSK, v ktorom sa nachádza okres Gelnica, je *„Zvyšovať konkurencieschopnosť cestovného ruchu v celom kraji pri lepšom využívaní potenciálu krajiny so zámerom vyrovnávania regionálnych disparít a tvorby nových pracovných príležitostí“*.

Navrhovaná základná urbanistická koncepcia riešenia CR v kraji je založená na:

- využití vysoko atraktívneho prírodného prostredia a zachovaného kultúrneho dedičstva Spiša a Gemera,
- využití aj umelo vybudovaných vodných nádržiach (v Slovenskom raji – Palcmanská Maša, v okrese Gelnica VN Ružín),
- vytvorení optimálnych podmienok pre rozvoj stredísk CR a športu medzinárodného i celoštátneho významu,
- rozvoji priestorov CR a rekreácie ako významných ekonomických aktivít a pracovných príležitostí,
- vytvorení územno-technických podmienok pre rozvoj CR a sociálnej infraštruktúry pri maximálnom využití a zveľaďovaní existujúcich stavebných a technických fondov.

Z geomorfologického hľadiska územie okresu Gelnica patrí do oblasti Slovenského rudohoria, celku Volovské vrchy a podcelku Hnilecké vrchy, Volovec, Zlatý stôl, Pipitka a Kojšovská hoľa. V malej časti územie patrí do celku Čierna hora, podcelkov Roháčka a Bujanovské vrchy, ktoré sa tiahnu po ľavom brehu rieky Hornád. Územie teda patrí do povodia rieky Hornád, ale odvodňuje ho predovšetkým rieka Hnilec (52,5 km v okrese), ktorý sa pri Margecanoch vlieva do Hornádu.

Podľa dokumentu Regionalizácia cestovného ruchu (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005) je okres Gelnica, spolu s okresmi Spišská Nová Ves, Levoča a z časti aj Rožňava (obce Dedinky a Stratená) súčasťou tzv. Spišského regiónu s potenciálom rozvoja kultúrneho CR najmä využitím baníckych tradícií a pamiatok v kráľovskom meste Gelnica a s potenciálom rozvoja CR v okolí vodnej nádrže Ružín.

Spišský región je podľa Regionalizácie CR na Slovensku ďalej členený na subregióny[2], v ktorých sa však okres Gelnica ani ako Hnilecká dolina, či Dolný Spiš nenachádza.

Jedným z cieľov aktualizácie dokumentu bolo vymedzenie destinácie, pričom táto otázka bola predmetom stretnutí členov tímu aktualizácie stratégie, taktiež bola predmetom stretnutí s predstaviteľmi samospráv v okrese Gelnica, k vymedzeniu destinácie sa prostredníctvom zrealizovaného prieskumu vyjadrili aj poskytovatelia služieb v okrese Gelnica. Na základe získaných informácii je doporučené pri realizácii stratégie územie okresu vnímať ako turistickú destináciu Hnilecká dolina, resp. Gelnické grunty. Táto otázka ostáva otvorená do ďalšieho obdobia a bude predmetom ďalších diskusii. Územie okresu je ďalej rozčlenené na subregióny a to Gelnický región, Margecany – priehrada Ružín a okolie, Smolnícky región

[2] Subregión tvorí územie – časť regiónu, ktorá sa vyznačuje kvalitatívne výrazne lepšími, priaznivejšími podmienkami (prírodnými, kultúrno-historickými, atď.) pre CR, ako aj osobitnými odlišnosťami a možnosťami ich využitia, v porovnaní s ostatnou časťou regiónu, resp. regiónom ako celkom. Pritom má všetky hlavné znaky regiónu, ale navyše aj špecifické vlastnosti, odlišujúceho ho od ostatného územia regiónu.

a Nálepkovský región (viac rozvedené v kapitole č. 5 Rozčlenenie územia okresu Gelnica, kategorizácia lokalít).

3 Východiská pre rozvoj cestovného ruchu v okrese Gelnica

Východiskami pre definovanie Stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica, v Hnileckej doline 2025 (2030) sú:

- Platná legislatíva a platné koncepčné a rozvojové dokumenty na miestnej, regionálnej i národnej úrovni relevantné pre územie okresu Gelnica
- Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta a obcí (PHSR) okresu Gelnica
- PHSR Košického samosprávneho kraja
- Územný plán VÚC KSK v časti definovania územia a rozvojových priorít v CR[3]
- Koncepcia územného rozvoja SR (2001, aktualizácia 2011)
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2020
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu v Košickom kraji do roku 2020 (2015)
- Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v KSK (2012)
- Stratégia CLLD MAS Hnilec
- Stratégia rozvoja udržateľného cestovného ruchu v Košickom kraji do roku 2027
- Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom kraji (2021)

- **Analytická časť stratégie** – samostatná spracovaná Príloha 1 stratégie s informáciami a údajmi v trendoch za posledné roky 2013-2017, **SWOT analýza a zhrnutia/hlavné zistenia**, ktoré sú základom pre kapitolu Identifikácia potenciálu a bariér rozvoja CR v okrese Gelnica.
  V roku 2022, vykonaná aktualizácia sociálno ekonomických ukazovateľov cestovného ruchu, doplnené a aktualizované údaje súčasnej ponuky cestovného ruchu, realizovaný dotazník pre poskytovateľov služieb, doplnenie SWOT analýzy a aktualizovanie časti zhrnutie/hlavné zistenia.

- **Identifikácia inštitúcií a aktérov rozvoja cestovného ruchu** ako predpoklad pre zabezpečenie destinačného manažmentu.

- **Komunikácia procesu tvorby a expertíza** zainteresovaných subjektov do komunikácie a konzultácií, ich poznanie, skúseností, názory a návrhy.

Všetky uvedené dokumenty sú v stratégii popísané a analyzované. Návrhy, závery a zistenia z nich sú súčasťou stratégie a sú spracované v kapitole Identifikácia potenciálu a bariéry rozvoja CR v okrese Gelnica.

[3] Pre potreby tejto stratégie sme bližšie neanalyzovali územné plán obcí, pretože p*odľa Zák. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja* musia byť PHSR obcí v súlade so záväznými časťami územných plánov obcí a tie zase v súlade s územným plánom vyššieho územného celku.

3.1 Legislatívne, inštitucionálne a programové prostredie pre podporu rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica

3.1.1 Legislatíva na podporu rozvoja cestovného ruchu

Cestovný ruch ako prierezové odvetvie sa dotýka mnohých oblastí hospodárskeho a sociálneho rozvoja území a teda aj viacerých právnych noriem platných na území Slovenska.

Základnými právnymi predpismi pre podporu rozvoja cestovného ruchu na Slovensku sú najmä:

- Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu,
- Zákon 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja,
- Zákon č. 50/1976 Zb. – stavebný zákon,
- Zákon č. 360/1990 Zb. o obecnom zriadení.

Cestovný ruch je súčasťou aj viacerých ďalších oblastí rozvoja území, resp. tie vplývajú priamo, či nepriamo na rozvoj cestovného ruchu. Z tohto dôvodu je pri rozvoji cestovného ruchu, pri príprave a realizácii aktivít a projektov v tejto oblasti, potrebné zohľadňovať a rešpektovať aj ďalšiu platnú legislatívu na Slovensku, ako napr. zákon o ochrane prírody a krajiny, zákon o lesoch, zákony v oblasti rozvoja dopravy, či zákon o hodnotení vplyvov na životné prostredie a ďalšie.

Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore rozvoja cestovného ruchu

Zákon upravuje podporu cestovného ruchu v Slovenskej republike, práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pôsobiacich v cestovnom ruchu, tvorbu koncepčných dokumentov a financovanie rozvoja cestovného ruchu. Podporu cestovného ruchu rozumie ako aktivity smerujúce k zvýšeniu počtu domácich a zahraničných návštevníkov, predĺženiu ich pobytu na území Slovenska a zvýšeniu ich prínosu pre hospodárstvo.

Zákon upravuje pôsobnosť, práva a povinnosti Ministerstvu dopravy a výstavby SR, Vyšším územným celkom, mestám a obciam a organizáciám destinačného manažmentu, ktorými sú krajské a oblastné organizácie cestovného ruchu, ako aj ich členom.

Krajská organizácia cestovného ruchu, ako nezisková organizácia, je právnická osoba založená podľa tohto zákona, ktorá podporuje a vytvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu na území kraja a chráni záujmy svojich členov. Členmi sú Oblastné organizácie cestovného ruchu.

Oblastná organizácia cestovného ruchu, ako nezisková organizácia, je právnická osoba založená podľa tohto zákona, ktorá podporuje a vytvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu na svojom území a chráni záujmy svojich členov. Členmi môžu byť samosprávy miest a obcí, podnikateľské a neziskové subjekty, ako aj fyzické osoby pôsobiace na ich území.

Podľa zákona sa na financovaní rozvoja cestovného ruchu podieľajú štát, vyššie územné celky, obce, fyzické osoby a právnické osoby.

Jedným z dôležitých príjmov organizácie cestovného ruchu je štátna dotácia, ktorú môže ministerstvo poskytnúť na príslušný rozpočtový rok:

a) oblastnej organizácii v rovnakej výške ako je súhrnná hodnota vybratých členských príspevkov oblastnej organizácie v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku, pričom maximálna výška dotácie oblastnej organizácii je ohraničená 90% súhrnnej hodnoty vybratej dane za ubytovanie u všetkých členských obcí oblastnej organizácie v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku,
b) krajskej organizácii v rovnakej výške ako je členský príspevok vyššieho územného celku v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku, pričom maximálna výška dotácie krajskej organizácii je ohraničená 10% z vybratej dane za ubytovanie všetkých členských obcí oblastných organizácií, ktoré sú členmi krajskej organizácie v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku.

Novelizácie uvedeného zákona v období 1.1.2019 do znenia účinného od 30.3.2022 priniesli v uvedenom období viacero významných zmien súvisiacich s financovaním rozvoja cestovného ruchu, pričom v zmysle uvedeného zákona medzi nástroje financovania cestovného ruchu patria :

- rekreačný poukaz,
- podporu rozvoja cykloturistiky, a to najmä infraštruktúry líniového typu, cykloturistického značenia, objektov doplnkovej infraštruktúry, mapových podkladov a propagácie,
- poskytovanie investičnej pomoci pre oblasť cestovného ruchu,
- príspevok na podporu cestovného ruchu v súvislosti so zmiernením negatívnych následkov pandémie, ktorá vznikla z dôvodu ochorenia COVID-19,
- príspevok za poskytnutie ubytovania odídencovi v súvislosti s ozbrojeným konfliktom na Ukrajine.

Rekreačné preukazy sú od 1.1.2019 sú daňovým výdavkom zamestnávateľa podľa § 19 ods.2 písm. c) bod 5 zákona o dani z príjmov aj príspevky na rekreáciu zamestnancov poskytnuté podľa §152a Zákonníka práce (ďalej len "§152a ZP"). Podľa §152a ZP zamestnávateľ, ktorý zamestnáva viac ako 49 zamestnancov má povinnosť poskytnúť zamestnancovi, ktorého pracovný pomer trvá nepretržite najmenej 24 mesiacov, na jeho žiadosť príspevok na rekreáciu v sume 55 % oprávnených výdavkov, najviac však v sume 275 eur za kalendárny rok. Príspevok na rekreáciu môže za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu poskytnúť zamestnancovi aj zamestnávateľ, ktorý zamestnáva menej ako 50 zamestnancov.

Oprávnenými výdavkami na rekreáciu sú preukázané výdavky zamestnanca na:

- služby cestovného ruchu spojené s ubytovaním najmenej na dve prenocovania na území Slovenskej republiky,
- pobytový balík obsahujúci ubytovanie najmenej na dve prenocovania a stravovacie služby alebo iné služby súvisiace s rekreáciou na území Slovenskej republiky,

- ubytovanie najmenej na dve prenocovania na území Slovenskej republiky, ktorého súčasťou môžu byť stravovacie služby,
- organizované viacdenné aktivity a zotavovacie podujatia počas školských prázdnin na území Slovenskej republiky pre dieťa zamestnanca navštevujúce základnú školu alebo niektorý z prvých štyroch ročníkov gymnázia s osemročným vzdelávacím programom; za dieťa zamestnanca sa považuje aj dieťa zverené zamestnancovi do náhradnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu alebo dieťa zverené zamestnancovi do starostlivosti pred rozhodnutím súdu o osvojení alebo iné dieťa žijúce so zamestnancom v spoločnej domácnosti,[4]

Investičná pomoc sa v zmysle uvedeného zákona poskytuje na podporu realizácie investičného zámeru v cestovnom ruchu na území Slovenskej republiky formou :

- dotácie na dlhodobý hmotný majetok a dlhodobý nehmotný majetok,
- úľavy na dani z príjmov podľa osobitného predpisu,
- príspevku na vytvorené nové pracovné miesta podľa osobitného predpisu,
- prevodu nehnuteľného majetku alebo nájmu nehnuteľného majetku za hodnotu nižšiu, ako je hodnota nehnuteľného majetku alebo hodnota nájmu nehnuteľného majetku stanovená znaleckým posudkom, pričom sa nepoužijú ustanovenia osobitného predpisu.

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Socioekonomické plánovanie rozvoja území miest a obcí vychádza zo Zákona o podpore regionálneho rozvoja č. 539/2008 Z. z. v znení Zák. 309/2014 Z. z., 378/2016 Z. z. 58/2018 Z. z., 313/2018 Z. z., 221/2019 Z. z., 134/2020 Z. z. a 258/2021 Z.z..

Podľa tohto zákona „regionálny rozvoj je súbor sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a environmentálnych procesov a vzťahov, ktoré prebiehajú v regióne, a ktoré prispievajú k zvyšovaniu jeho konkurencieschopnosti, trvalému hospodárskemu rozvoju, sociálnemu rozvoju a územnému rozvoju a k vyrovnávaniu hospodárskych rozdielov a sociálnych rozdielov medzi regiónmi“.

Súčasťou regionálneho rozvoja je aj rozvoj cestovného ruchu. Zákon ustanovuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja a upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, miest a obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce, stanovuje podmienky na koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja.

Plánovanie rozvoja regiónov, miest a obcí, vrátane rozvoja cestovného ruchu, sa ako povinnosť v súlade s týmto zákonom vykonáva na národnej úrovni, regionálnej úrovni (územie kraja/ vyššieho územného celku – VÚC), miestnej úrovni (územie mesta/obce, alebo na území skupiny). Hlavnými cieľmi podpory regionálneho rozvoja pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja sú:

a) odstraňovať alebo zmierňovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov,

[4] Dostupné na internete : <https://podpora.financnasprava.sk/601211-Príspevky-na-rekreáciu-zamestnancov-a-športovú-činnosť-dieťaťa>

b) zvyšovať ekonomickú výkonnosť, konkurencieschopnosť regiónov a rozvoj inovácií v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja,
c) zvyšovať zamestnanosť a životnú úroveň obyvateľov v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja.

Stavebný zákon 50/1976 Zb.

Prvá časť Staveného zákona č. 50/1976 Zb. v znení jeho viacerých zmien, je o územnom plánovaní. Územné plánovanie predstavuje sústavnú činnosť, ktorá komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia (teda aj s cieľom využívania území pre cestovný ruch), určuje jeho zásady, navrhuje vecnú a časovú koordináciu činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v zhode s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

Územné plánovanie tak vytvára predpoklady pre trvalý súlad všetkých činností v území s osobitným zreteľom na starostlivosť o životné prostredie, dosiahnutie ekologickej rovnováhy a zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja, na šetrné využívanie prírodných zdrojov a na zachovanie prírodných, civilizačných a kultúrnych hodnôt. Cestový ruch sa tak stáva súčasťou územného plánovania.

Základným nástrojom územného rozvoja Slovenskej republiky, regiónov a miest a obcí je územnoplánovacia dokumentácia (ÚPD), ktorú tvoria:

1. Koncepcia územného rozvoja Slovenska,
2. Územný plán regiónu (VÚC),
3. Územný plán obce/obcí (Mestá a obce s viac ako 2 000 obyvateľmi sú podľa zákona povinné mať územný plán.)
4. Územný plán zóny

Odvetvové/sektorové koncepcie, akými sú aj koncepcia/stratégia rozvoja cestovného ruchu na úrovni ústredných orgánov štátnej správy, regiónov, obcí, či iné programy týkajúce sa hospodárskeho, sociálneho alebo kultúrneho rozvoja v príslušnom území, musia byť podľa zákona o územnom plánovaní v súlade so záväznými časťami územnoplánovacej dokumentácie na príslušných úrovniach územného plánovania. Stavebný zákon ustanovuje v územných plánoch obcí a územných plánoch zón zásady a regulatívy funkčného využitia územia, prostredníctvom ktorých je možné realizovať ciele a opatrenia v cestovnom ruchu.

V mesiaci apríl 2022 bola NR SR schválená nová legislatíva v tejto oblasti a to dvojicou nových zákonov a to zákon o územnom plánovaní s účinnosťou od 1.4.2024 a zákon o výstavbe rovnako s účinnosťou od 1.4.2024.

Nový zákon o územnom plánovaní si stanovuje za cieľ významne posilniť výskum v oblasti územného plánovania a prenášanie výsledkov výskumu do zásad územného plánovania, ktoré budú vydané ako všeobecne záväzné pri obstarávaní a spracovávaní územnoplánovacej dokumentácie. Okrem toho si nová právna úprav dáva v oblasti územného plánovania za cieľ i profesionalizáciu štátnej správy, znižovanie administratívnej záťaže pri činnostiach súvisiacich s územným plánovaním, predovšetkým jeho

elektronizácia a digitalizácia dát slúžiacich ako vstupy súvisiace s územným plánovaním a výstavbou, a na to nadväzujúce integráciu územného rozhodnutia do konania o stavebnom zámere.[5]

Nový zákon o výstavbe mení rozhodovaciu právomoc pri povoľovaní stavieb. Centrálne bude povoľovanie stavieb riadiť novozriadený ostatný ústredný orgán štátnej správy. Právomoc doterajších stavebných úradov (obcí) prejde na stavebné úrady, ktoré budú pracoviskami novozriadeného úradu s vymedzenou územnou pôsobnosťou. Regionálnych pracovísk bude osem. Kompetencie doterajších špeciálnych stavebných úradov zostávajú zachované, okrem špecializovaných stavebných úradov na úseku výstavby diaľnic, dráh a letísk.[6]

Zákon SNR č. 360/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon Slovenskej Národnej rady č. 360/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších zmien (posledná úprava Zákon č. 488/2021 Z. z. s účinnosťou od 1.1.2022) je základnou právnou normou samosprávy na miestnej úrovni. Jeho predmetom je určenie postavenia a úloh samosprávy, popisuje práva a povinností samosprávy, jej orgánov, organizácií, zložiek.

Základnou úlohu obce je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov, teda súčasťou spravovania rozvoja mesta/obce a skvalitňovania života obyvateľov je aj oblasť rozvoja cestovného ruchu.

Pre plánovanie a rozvoj cestovného ruchu na území obce, na realizáciu rôznych rozvojových opatrení, teda aj opatrení a aktivít v oblasti cestového ruchu, je významným ustanovením zákona obecnom zriadení celý § 4, odst. 3 podľa ktorého obec:

- vykonáva úkony súvisiace s riadnym hospodárením s hnuteľným a nehnuteľným majetkom obce a s majetkom vo vlastníctve štátu prenechaným obci do užívania,
- zostavuje a schvaľuje rozpočet obce a záverečný účet obce; vyhlasuje dobrovoľnú zbierku,
- rozhoduje vo veciach miestnych daní a miestnych poplatkov5a) a vykonáva ich správu,
- usmerňuje ekonomickú činnosť v obci, a ak tak ustanovuje osobitný predpis,5b) vydáva súhlas, záväzné stanovisko, stanovisko alebo vyjadrenie k podnikateľskej a inej činnosti právnických osôb a fyzických osôb a k umiestneniu prevádzky na území obce, vydáva záväzné stanoviská k investičnej činnosti v obci,
- utvára účinný systém kontroly a vytvára vhodné organizačné, finančné, personálne a materiálne podmienky na jeho nezávislý výkon,
- zabezpečuje výstavbu a údržbu a vykonáva správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecného cintorína, kultúrnych, športových a ďalších obecných zariadení, kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a pamätihodností obce,
- zabezpečuje verejnoprospešné služby, najmä nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom,5c) udržiavanie čistoty v obci, správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, nakladanie s odpadovými vodami zo žúmp a miestnu verejnú dopravu,

[5] Dostupné na internete : <www.stavebnyportal.sk>

[6] Dostupné na internete : <www.stavebnyportal.sk>

- utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport,
- plní úlohy na úseku ochrany spotrebiteľa5d) a utvára podmienky na zásobovanie obce; spravuje trhoviská,
- obstaráva a schvaľuje územnoplánovaciu dokumentáciu obcí a zón, koncepciu rozvoja jednotlivých oblastí života obce, obstaráva a schvaľuje programy rozvoja bývania a spolupôsobí pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci,
- vykonáva vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov obce a rozvoja obce,
- zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje podľa osobitných predpisov svoje rozpočtové a príspevkové organizácie, iné právnické osoby a zariadenia,
- organizuje miestne referendum o dôležitých otázkach života a rozvoja obce,
- zabezpečuje verejný poriadok v obci,
- zabezpečuje ochranu kultúrnych pamiatok v rozsahu podľa osobitných predpisov a dbá o zachovanie prírodných hodnôt,
- plní úlohy na úseku sociálnej pomoci v rozsahu podľa osobitného predpisu,
- vykonáva osvedčovanie listín a podpisov na listinách,
- vedie obecnú kroniku v štátnom jazyku, prípadne aj v jazyku národnostnej menšiny.

Zákon č.302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)
Okres Gelnica sa nachádza v Košickom samosprávnom kraji, ktorého základný legislatívny rámec upravuje zákon o samosprávnych krajoch. V § 4, ods. (1) je uvedené, že „Samosprávny kraj pri výkone samosprávy sa stará o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov“. Pritom najmä (písm. m) *utvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu a koordinuje tento rozvoj*. V širšom zmysle je dôležité brať do úvahy aj ďalšie jeho dôležité povinnosti súvisiace, resp. vplývajúce na rozvoj cestovného ruchu, a to:

- zabezpečuje tvorbu a plnenie programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja,
- vykonáva plánovacie činnosti týkajúce sa územia samosprávneho kraja,
- obstaráva, prerokúva a schvaľuje územnoplánovacie podklady samosprávneho kraja a územné plány regiónov,
- účelne využíva miestne ľudské, prírodné a iné zdroje,
- vykonáva vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov samosprávneho kraja a rozvoja samosprávneho kraja,
- podieľa sa na tvorbe a ochrane životného prostredia,
- utvára predpoklady na optimálne usporiadanie vzájomných vzťahov sídelných útvarov a ostatných prvkov svojho územia,
- utvára podmienky na rozvoj výchovy a vzdelávania, najmä v stredných školách, a na rozvoj ďalšieho vzdelávania, (v kontexte cestovného ruchu najmä stredné školy zamerané na hotelierstvo, hotelový manažment, cestovný ruch, rekreáciu a pod.)
- utvára podmienky na tvorbu, prezentáciu a rozvoj kultúrnych hodnôt a kultúrnych aktivít a stará sa o ochranu pamiatkového fondu,
- utvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu a koordinuje tento rozvoj,

- koordinuje rozvoj telesnej kultúry a športu a starostlivosť o deti a mládež,
- spolupracuje s obcami pri tvorbe programov sociálneho a ekonomického rozvoja obcí,
- podieľa sa na riešení problémov, ktoré sa týkajú viacerých obcí na území samosprávneho kraja,
- rozvíja spoluprácu s územnými celkami a s orgánmi iných štátov,
- vykonáva ďalšie pôsobnosti ustanovené osobitnými zákonmi (v Zákone č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu).

3.1.2 Inštitúcie a aktéri podpory rozvoja cestovného ruchu

Organizácie cestovného ruchu

Zákon o podpore cestovného ruchu č.91/2010 Z. z. v jeho úplnom znení uvádza hlavné organizácie pôsobiace v cestovnom ruchu s popisom ich povinností a zodpovednosti v tejto oblasti, a to ministerstvo, vyššie územné celky, obce, krajské organizácie cestovného ruchu, oblastné organizácie cestovného ruchu a turistické informačné centra, v našom prípade :

- Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky,
- Košický samosprávny kraj,
- Mesto Gelnica a obce okresu Gelnica, najmä s potenciálom, infraštruktúrou, ponukou cestovného ruchu,
- Krajská organizácia cestovného ruchu - Košice Región Turizmus,
- Oblastná organizácia cestového ruchu Slovenský raj & Spiš.

Krajská organizácia cestovného ruchu pôsobiaca aj v území okresu Gelnica je *Košice Región Turizmus* (ďalej aj ako KRT) so sídlom v Košiciach. Je to právnická osoba založená podľa uvedeného zákona, ktorá podporuje a vytvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu na území kraja a chráni záujmy svojich členov. Členmi sú oblastné organizácie cestovného ruchu.

Oblastná organizácia cestovného ruchu pôsobiaca aj v území okresu Gelnica je *Oblastná organizácia cestového ruchu Slovenský raj & Spiš* https://vraji.sk/ so sídlom v Spišskej Novej Vsi (z okresu Gelnica je riadnym členom tejto organizácie od jej založenia zatiaľ len mesto Gelnica). Je to právnická osoba založená podľa zákona o podpore cestovného ruchu (riadny člen KRT), ktorá podporuje a vytvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu na svojom území a chráni záujmy svojich členov. Jej členmi môžu byť samosprávy miest a obcí, podnikateľské a neziskové subjekty, ako aj fyzické osoby pôsobiace na ich území.

Organizácie na podporu ekonomického rozvoja a rozvoja vidieka

V území okresu v súčasnosti pôsobí občianske združenie so štatútom Miestnej akčnej skupiny na podporu rozvoja vidieka MAS Hnilec, ktorej činnosti a aktivity sú zamerané na podporu rozvoja vidieka.

Pre koordináciu rozvoja okresu Gelnica v súlade so schváleným Akčným plánom najmenej rozvinutého okresu Gelnica na roky 2018 – 2022 bolo zriadené **Centrum podpory regionálneho rozvoja okresu Gelnica n. o.** (ďalej aj ako CPRR GL) so sídlom v Margecanoch.

Rozvojovými subjektmi sú na svojom území mesto Gelnica a všetky obce okresu Gelnica v súlade so Zák. č. 539/2008 Z. z. v znení jeho neskorších zmien a doplnkov.
Viac o činnostiach uvedených subjektov pojednávajú kapitoly 3.1.1 (legislatívne prostredie), 3.1.3 (strategické dokumenty) a kapitola 6. Návrh implementačného mechanizmu.

Kultúrno-osvetové zariadenia

Z kultúrno-osvetových zariadení, ako sú múzeá, galérie, kiná, kultúrne strediská a pod., s významom pre celé územie okresu Gelnica je potrebné medzi aktérov podpory rozvoja cestovného ruchu zaradiť predovšetkým Banícke múzeum v Gelnici a Spišské kultúrne centrum a knižnica so sídlom v Spišskej Novej Vsi.

Dnešné banícke múzeum vzniklo v roku 1963 a sídli v budove bývalého mestského magistrátu. Banícke múzeum v Gelnici dokumentuje svojimi zbierkovými fondami hlavne baníctvo, národopis, geológiu, históriu mesta, cechovníctvo.

Spišské kultúrne centrum a knižnica (ďalej aj ako SKCaK) vzniklo 1. 1. 2021 zlúčením dvoch pôvodne samostatných kultúrnych inštitúcií (Spišská knižnica a Spišské osvetové stredisko), v rámci racionalizácie kultúrnych organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja, na základe Uznesenia č. 384/2020 z 18. zasadnutia Zastupiteľstva KSK zo dňa 15. 5. 2020. Charakter a pôsobenie pôvodných inštitúcií však zostáva zachovaný tak, aby obidve rovnocenné zložky (OSVETA a KNIŽNICA) novovzniknutej inštitúcie (SKCaK) naďalej napĺňali svoje nenahraditeľné poslanie. V oblasti osvety SCaK realizuje kultúrno-vzdelávacie aktivity v súlade so zákonom o osvetovej činnosti, s cieľom napomáhať rozvoju kultúry v podmienkach miest a obcí v okresoch Spišská Nová Ves a Gelnica na základe potrieb jeho obyvateľov, vychádzajúc z kultúrno-spoločenského potenciálu daného regiónu. Zastrešuje starostlivosť o jednotlivé druhy neprofesionálneho umenia: výtvarné umenie, fotografia, film, street art, divadlo, umelecké slovo, tradičná ľudová kultúra a folklór, remeslá, kultúrno-duchovná oblasť, zborový spev, menšinová kultúra. Organizuje prehliadky, súťaže, výstavy, workshopy, plenéry, tvorivé dielne a festivaly. Poskytuje poradenské a metodické služby, podporuje talenty. Uchováva, ochraňuje a sprístupňuje hodnoty tradičnej ľudovej kultúry a záujmovo-umeleckej činnosti. Knižnica je univerzálnou verejnou knižnicou s regionálnou pôsobnosťou v okresoch Spišská Nová Ves a Gelnica. Zhromažďuje, spracováva a sprístupňuje knižničný fond, poskytuje komplexné knižnično-informačné a bibliografické služby, vrátane miestnych a regionálnych informácií, a organizuje kultúrno-vzdelávacie podujatia. Zabezpečuje všetkým občanom prístup k dokumentom a informáciám z vlastných i externých zdrojov. Zároveň zabezpečuje a koordinuje knižničné, informačné, bibliografické, metodické a vzdelávacie služby knižničného systému okresu Spišská Nová Ves a Gelnica. Osobitnú pozornosť venuje aj literárnemu dianiu v spišskom regióne. Prezentácia aktivít SPIŠSKÉHO KULTÚRNEHO CENTRA A KNIŽNICE má priaznivé

zázemie predovšetkým v regionálnych médiách, ale ťažiskové podujatia sa darí propagovať aj v celoslovenskom zábere.[7]

Neziskové organizácie, združenia a spolky

V okrese aktívne pôsobí aj neziskový sektor - občianske združenia a iniciatívy, a spolky. Z pohľadu rozvoja CR je dôležité najmä OZ Rozvoj Spiš, ktoré sa systematicky venuje značeniu a spravovaniu existujúcich cykloturistických chodníkov v takmer celom Spišskom regióne, vrátane okresu Gelnica.

V tvorbe a údržbe turistických značených chodníkov má významnú úlohu Klub slovenských turistov (KST). Pôsobí tu 6 lokálnych klubov KST - Prakovce, Margecany, Vibram Jaklovce, Bradlo Richnava, Horal Kojšov a Kluknava, ktoré spolu s ďalšími v okolitých okresoch zastrešuje Regionálna rada klubu slovenských turistov v Spišskej Novej Vsi.

V Mníšku nad Hnilcom pôsobí Karpatsko-nemecký spolok (KNS) – Karpatendeutscher Verein (KDV), úlohou ktorého bolo na počiatku pozdvihnutie tradícií materinského jazyka a kultúry karpatských Nemcov. Spolku sa podarilo za pomoci nemeckej vlády zachrániť chátrajúci dom v strede obce. Po rekonštrukcii slúži ako Dom stretnutia regiónu Dolný Spiš. Miestna skupina patrí k najväčším organizáciám v rámci regiónu Dolný Spiš.

V okrese pôsobia aj banské spolky OZ Banícky spolok Gelnica, OZ – Montánny spolok Fénix Gelnica, OZ Bansko-robotnícky spolok Helcmanovce a OZ Banícky spolok Bratstvo Smolník a Smolnícka Huta. Členovia spolkov sa snažia zachovávať a udržiavať miestne banícke tradície a môžu byť partnermi pri ich oživovaní v rámci rozvoja kultúrneho CR.

V oblasti kultúry pôsobí v meste Gelnica skupina aktívnych ľudí – Zapadnutý kút. Sídlom väčšiny podujatí je kultúrny spot v bývalej Antonyho fabrike „v kúte“ Gelnice.

3.1.3 Strategické a programové dokumenty pre rozvoj cestovného ruchu na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

Národná úroveň

- ***Stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2020*** *(schválená uznesením vlády SR č. 379/2013 z 10. júla 2013)*

  Podľa Stratégie rozvoja CR SR 2014 – 2020 hlavnými druhmi rozvoja CR na Slovensku sú: horský cestovný ruch počas celého roka, kúpeľný a kultúrno-poznávací cestovný ruch. Ďalšie druhy cestovného ruchu sú vodný, vidiecky, tranzitný a pod.

  Strategickým cieľom na úrovni SR je zvyšovanie konkurencieschopnosti cestovného ruchu pri lepšom využívaní jeho potenciálu, so zámerom vyrovnávať regionálne disparity a vytvárať nové pracovné príležitosti. Čiastkovými cieľmi sú:

[7] Dostupné na internete : < https://www.skcak.sk/index.php/o-nas/>

- **sústrediť pozornosť na inovácie existujúcich produktov cestovného ruchu na základe trendov v dopyte po cestovnom ruchu,**
- **lepšie využívať prírodný a kultúrnohistorický potenciál Slovenska podporou cieľových miest, kde už existuje stabilizovaný dopyt kľúčových trhov (nepodporovať nové cieľové miesta s nestabilnými segmentmi trhu, ktoré neprinesú dostatočný synergický efekt),**
- **podporovať cieľové miesta s dostatočným prírodným a kultúrnohistorickým potenciálom v zaostávajúcich regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti a tak vytvárať nové pracovné príležitosti.**

- ***Záväzná časť KURS 2011*** uvádza desatoro regulatívov pre cestovný ruch, z nich vyberáme niektoré, ktoré by mali byť výzvou pre rozvoj CR v okrese Gelnica (v Hnileckej doline), a ktoré sú aj východiskom pre definovanie menších celkov v okrese s potenciálom rozvoja CR:
  - **podporovať tie druhy CR, ktoré sú predmetom medzinárodného záujmu, a ktoré z hľadiska potenciálu patria medzi ťažiskové na Slovensku,**
  - **previazať dôslednejšie ciele rekreačného a poznávacieho CR,**
  - **viazať lokalizáciu služieb zabezpečujúcich proces rekreácie a CR prednostne do sídiel s cieľom zamedziť neodôvodnené rozširovanie rekreačných útvarov vo voľnej krajine s využitím obnovy a revitalizácie historických mestských a vidieckych celkov a objektov kultúrnych pamiatok,**
  - **na podporu rozvojových smerov CR využívať železničnú a cestnú dopravu, rozvoj a prepájanie cyklotrás, ako aj budovanie príslušnej technickej infraštruktúry,**
  - **podporovať podmienky na prímestskú rekreáciu obyvateľov miest v ich záujmovom území.**

Regionálna úroveň

- ***Stratégia rozvoja cestovného ruchu v Košickom kraji do roku 2020*** *(schválená v roku 2015)* Ciele na krajskej úrovni sú zamerané na zatraktívnenie krajiny, podporu infraštruktúry a vznik nových produktov CR, zlepšenie spolupráce aktérov CR, cielený marketing, zvýšenie atraktívnosti CR ako odvetvia. Stratégia rozvoja CR v Košickom kraji do roku 2020 sumarizuje existujúcu ponuku CR na Spiši (Južný Spiš) takto:
  - Sústredenie pamiatok UNSECO
  - Plejsy lyžiarske stredisko
  - Národný park Slovenský raj
  - Historické dedičstvo UNESCO –Spišský hrad a okolie
  - Kultúrne pamiatky
  - Dobšinská Ľadová jaskyňa (UNESCO)
  - Historické mesto Spišská Nová Ves
  - Lyžiarske strediská Spiša
  - Ružín ako najkrajšia vodná plocha na Slovensku

- Turistika a cykloturistika

- ***Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027***

  Stratégia stanovuje svoju víziu „Cestovný ruch v Košickom kraji prispieva k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju kraja, je nástrojom prosperity miestneho obyvateľstva a má pozitívny vplyv na zlepšenie jeho vonkajšieho imidžu. Kraj vytvára stabilné podmienky pre aktivity organizácií cestovného ruchu, ktoré vytvárajú atraktívne destinácie s konkurencieschopnými produktmi cestovného ruchu v súlade s princípmi udržateľného rozvoja. Košický kraj je atraktívnym turistickým cieľom a vyváženou a stabilnou destináciou.

  Stratégia stanovuje strategické ciele na naplnenie tejto vízie, ktoré sa transformujú na rozvojové programy a prostredníctvom akčného plánu na osobitné opatrenia. Rozvojový program je súhrnom opatrení, ktoré špecifikujú ukazovatele a môžu sa hodnotiť po období vykonávania. Programy rozvoja sú rozpracované do jednotlivých opatrení, ktoré tvoria akčný plán stratégie. V rámci spracovania stratégie rozlišujeme 2 typy opatrení: Krajské opatrenia: sú zamerané na komplexný rozvoj kraja, a teda predstavujú nástroje s pôsobnosťou v celom kraji a regionálne opatrenia v rámci tejto časti stratégie sú definované konkrétne strategické územia rozvoja cestovného ruchu v Košickom kraji. Stratégia stanovuje územné opatrenia pre tradičné turistické oblasti, kde figurujú len oblasti Dolný Zemplín, Gemer, Košice mesto – Abov, Slovenský raj – Spiš a Tokaj.

  Zároveň však stratégie identifikuje územia (zóny CR) s rôznou úrovňou potenciálu rozvoja aj už vybudovanej infraštruktúry. Hnilecká dolina je v stratégii z tohto pohľadu označená ako veľkoplošný areál zaradený do z tohto pohľadu najhoršej zóny D. Zóna D z pohľadu stratégie charakterizuje územie, v ktorom sa nachádzajú turistické ciele, ktoré majú potenciál rozvoja, ale v súčasnosti nie sú primárnym a zvyčajne ani sekundárnym cieľom návštevy. V popise veľkoplošného areálu je Hnilecká dolina charakterizovaná, ako pomerne rozsiahle územie v Slovenskom rudohorí, ktorým preteká rieka Hnilec. Pre svoju odľahlosť má podľa stratégie dolina začínajúca v Slovenskom Rudohorí a končiaca pri Ružínskej priehrade silné predpoklady pre budúci rozvoj ekoturizmu a slow turizmu. Pre okres Gelnica má význam aj veľkoplošný areál – Od Ružína po Galmus, ktorého časť spadá pod okres Gelnica. Stratégia tento areál zaraďuje do zóny C, ktorú charakterizuje, ako územia, ktoré majú stredný potenciál pre cestovný ruch, čo znamená, že v sebe zahŕňajú turistické aktivity a ciele, ktoré majú potenciál návštevnosti, ale zvyčajne nie sú primárnym dôvodom návštevy. V popise veľkoplošného areálu stratégia charakterizuje Ružín, ako jednu z najviac panoramatických vodných plôch na Slovensku a už v súčasnosti obľúbeným rekreačným miestom pre vodné športy. Stratégia v popise konštatuje, že kvalita rozsah služieb sú stále predmetom rozvoja. Prirodzenými centrami areálu sú Gelnica, Margecany a Krompachy. Ponuka sa zameriava na vodnú plochu a s ňou spojené aktivity, na pešiu turistiku a cykloturistiku v okolitých kopcoch Volovských vrchov, pričom novú príležitosť pre tento veľkoplošný areál predstavujú predovšetkým kúpele Thurzov.[8]

[8] Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

Obrázok 3 Štruktúru Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

Zdroj : Stratégia rozvoja udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027

Obrázok 4 Zóny CR v Košickom kraji.

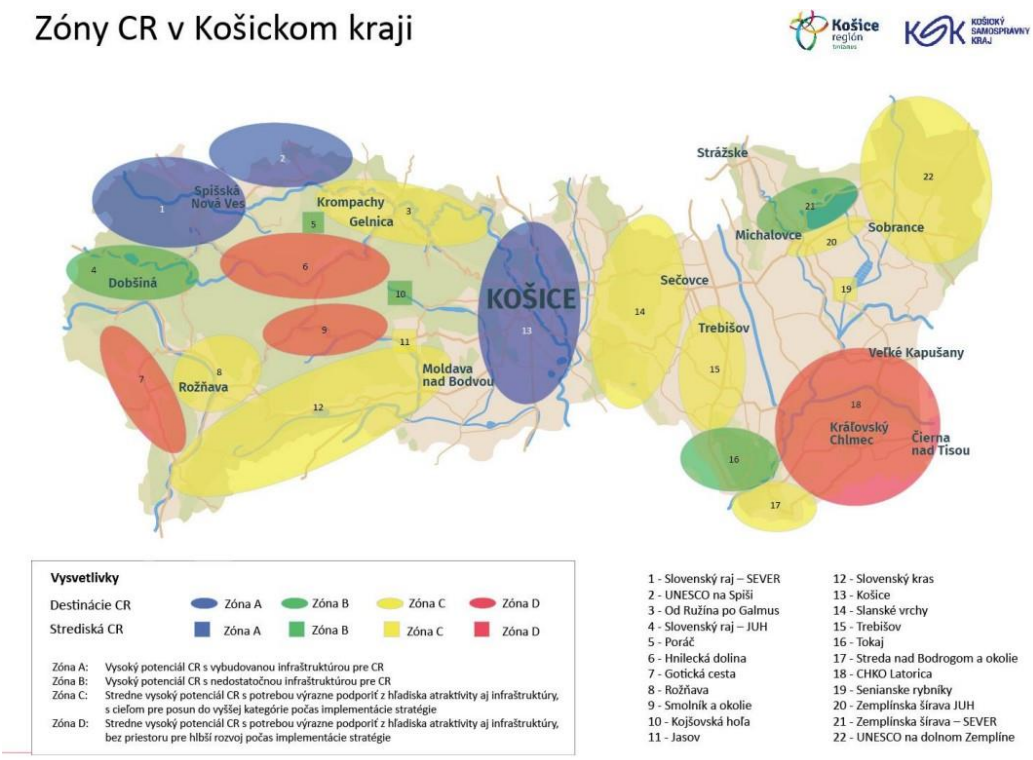

Zdroj : Stratégia rozvoja udržateľného rozvoja cestovného ruchu do roku 2027

Tabuľka 1 Krajské opatrenia stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027.

Krajské opatrenia		
Rozvojový program	Krajské opatrenie	Činnosti
1. Program rozvoja ponuky a dostupnosti cestovného ruchu	1.1 Vytváranie podmienok pre trvalo udržateľný rozvoj	1.1.1 Vytvoriť atraktívne podmienky a metodickú podporu podnikateľského prostredia v cestovnom ruchu s cieľom rozvíjať cestovný ruch v kraji

	infraštruktúry a služieb cestovného ruchu	1.1.2 Podporovať a prezentovať trvalo udržateľné formy cestovného ruchu, najmä ekoturizmus, agroturizmus, ekologické farmy, miestnych poľnohospodárov, miestnu výrobu a certifikované miestne produkty
		1.1.3 Starať sa o prírodné a kultúrne pamiatky kraja a hľadať ich vhodné využívanie pre ďalší trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu a voľnočasových aktivít v kraji
		1.1.4 Pokračovať v podpore existujúcich služieb a podporovať posilňovanie siete služieb v okolí turistických atrakcií, najmä v oblasti pohostinstva a napr. požičiavania športového vybavenia.
		1.1.5 Iniciovať vybudovanie a vybudovať základnú relaxačnú infraštruktúru okolo vybraných potenciálnych lokalít
	1.2 Podpora dostupnosti turistických atrakcií	1.2.1 Vybudovať infraštruktúru v oblasti statických dopravných riešení (parkovanie na atraktívnych miestach), cyklistických staníc, multimodálnych terminálov Bike&Ride, infraštruktúry vodnej turistiky
		1.2.2 Iniciovať a pokračovať v budovaní cyklotrás vo väzbe na existujúce cyklistické komunikácie a prepájať nimi turistické ciele
		1.2.3 Iniciovať výstavbu moderných náučných chodníkov a atraktívnych turistických trás v menej exponovaných oblastiach kraja v súvislosti s ich napojením na významné turistické destinácie (atrakcie) v okolí
		1.2.4 Podporovať regionálnu prepojenosť posilnením sezónnej kyvadlovej dopravy (skibusy, cyklobusy, sezónne vlaky)
		1.2.5 Spolupracovať s poskytovateľmi dopravných služieb pri koordinácii dopravných spojení
		1.2.6 Podporovať rozvoj nových strategických leteckých trás pre prichádzajúcich návštevníkov
	1.3 Rozvoj kvality cestovného ruchu.	1.3.1. Budovať a spravovať infraštruktúru cestovného ruchu okolo atraktivít a zvyšovať jej kvalitu
		1.3.2 Motivovať k zvyšovaniu kvality cez využívanie osobitných značiek kvality – napr. regionálny produkt, ekologický produkt
	1.4 Rozvoj turistických destinácií v menej exponovaných oblastiach kraja	1.4.1 Identifikovať konkrétne lokality rozvoja v zónach C
		1.4.2 Budovať nové atraktívne turistické ciele v nadväznosti na bod 1.4.1
	1.5 Rozvoj informačných služieb v kraji	1.5.1 Vybudovať jednotný informačný a navigačný systém pre orientáciu návštevníkov
		1.5.2 Obnoviť turistické značenie
2. Program rozvoja spolupráce v cestovnom ruchu	2.1 Vytvorenie podmienok pre rozvoj riadenia destinácií v kraji Banskobystrickým krajom a so Správou NP Slovenský raj	2.1.1 Priebežne komunikovať so strategickými partnermi o smerovaní CR - zapájať sa do plánovania dopravných a iných investičných aktivít, pripomienkovať dokumenty s vplyvom na cestovný ruch
		2.1.2 Podporovať miestne aktivity s pozitívnym vplyvom na CR
		2.1.3 Motivovať obce a zástupcov záujmových skupín cestovného ruchu, aby sa pripojili k OOCR
		2.1.4 Podporovať vytváranie partnerstiev medzi aktérmi v cestovnom ruchu aj s cieľom vytvoriť výhodu pre návštevníka - návštevník získava výhody pri návšteve partnerských zariadení
	2.2. Podpora regionálnej a cezhraničnej spolupráce v oblasti cestovného ruchu	2.2.1 Podporovať medziregionálnu a nadregionálnu spoluprácu

	2.3 Posilnenie spolupráce medzi aktérmi a rozvoj ľudských zdrojov	2.3.1 Spolupracovať s univerzitami a strednými školami, ktoré ponúkajú štúdium cestovného ruchu (stáže/súťaže/komunikácia/podpora pri písaní školských prác)
		2.3.2 Vytvoriť platformu pre spoluprácu medzi aktérmi
		2.3.3 Zdieľať know-how a informácie
3. Program rozvoja marketingu a propagácie destinácie	3.1 Vybudovanie dlhodobo udržateľného destinačného marketingu.	3.1.1 Plánovať propagáciu kraja prostredníctvom udržateľného cestovného ruchu
		3.1.2 Vybudovať jednotný positioning kraja, v ktorom má každá oblasť svoje miesto
	3.2 Zvýšenie povedomia o Košickom kraji	3.2.1 Realizovať ročné kampane
		3.2.2 Podporovať podujatia
		3.2.3 Cielene propagovať na Slovensku i priamo v Košickom kraji
		3.2.4 Cielene propagovať na perspektívnych zdrojových trhoch
		3.2.5 V prípade nových leteckých liniek vyhodnotiť ich potrenicál a výber vhodných zdrojových trhov
	3.3 Vytvorenie konkurencieschopných produktov cestovného ruchu	3.3.1 Vytvárať vhodné podmienky pre rozvoj produktov CR
		3.3.2 Získavať a odovzdávať know-how a dobrú prax pri tvorbe produktov CR
		3.3.3 Podporovať sieťovanie zúčastnených aktérov
	3.4 Ukotvenie dát ako základu pre správne rozhodovanie	3.4.1 Zabezpečiť pravidelné marketingové prieskumy
		3.4.2 Zbierať dáta o podnikateľoch

Zdroj : Stratégia rozvoja udržateľného rozvoja cestovného ruchu do roku 2027

Tabuľka 2 Regionálne opatrenia: Slovenský raj & Spiš.

Regionálne opatrenia: Slovenský raj & Spiš		
Program	Regionálne opatrenie	Činnosti
1. Program rozvoja ponuky a dostupnosti cestovného ruchu	1.1 Rozvoj trvalo udržateľného turizmu	1.1.1 Podpora rozvoja poskytovateľov služieb v ekoturizme, agroturizme, cykloturizme, banskom turizme a v ďalších udržateľných smeroch cestovného ruchu
		1.1.2 Podpora rozvoja služieb a produktov vo vymedzených územiach
		1.1.3 Propagácia bezpečnosti pohybu turistov v národnom parku a minimalizácia ich vplyvu na okolité prostredie (požiarna bezpečnosť, správa odpadu, regulácia vstupu)
	1.2 Rozloženie návštevnosti časovo a geograficky	1.2.1 Organizácia podujatí mimo hlavnej sezóny
		1.2.2 Podpora rozvoja služieb v strediskách zimných športov
		1.2.3 Podpora transformácie zimných stredísk
		1.2.4 Podpora rozvoja infraštruktúry
	1.3 Podpora dopravnej dostupnosti atraktivít v oblasti	1.3.1. Stále trvajúca podpora rozvoja cestnej dopravnej dostupnosti do Slovenského raja
		1.3.2 Koordinácia dopravnej dostupnosti verejnou dopravou (vlaky, autobusy) v turisticky vyťažených časoch
		1.3.3 Budovanie parkovacích miest v okolí vytipovaných lokalít s potenciálom ich rozvoja
		1.3.4 Pokračujúca podpora budovania cyklotrás, splavných úsekov riek a turistických chodníkov v miestach, kde je to s ohľadom na ochranu prírody vhodné, vrátane príslušnej infraštruktúry (servisné body, odpočinkové miesta, informačné tabule a pod.)
2. Program rozvoja spolupráce v cestovnom ruchu	2.1 Prioritizácia spolupráce s organizáciami cestovného ruchu mimo Košického	2.1.1 Spolupráca pri strategickom plánovaní s cieľom vybudovať destináciu, ktorá je konkurencieschopná vo vzťahu k tradičným horským destináciám
		2.1.2 Koordinácia tvorby produktov cestovného ruchu

	kraja, najmä s Prešovským a Banskobystrickým krajom a so Správnou NP Slovenský raj	2.1.3 Marketingová spolupráca v zmysle vzájomnej propagácie susedných lokalít
	2.2. Posilnenie spolupráce s prevádzkovateľmi služieb v cestovnom ruchu na sledovanom území	2.2.1 Motivácia prevádzkovateľov služieb v oblasti ekoturizmu a agroturizmu k členstvu v OOCR
		2.2.2 Komunikácia so záujmovými skupinami pri strategickom plánovaní (nezávisle na členstvo v OOCR)
3. Program rozvoja marketingu a propagácie destinácie	3.1 Posilnenie produktovej ponuky v mimosezóne	3.1.1 Tvorba produktov cestovného ruchu zameraných na zimné športy, relaxačné a wellness pobyty, klimatické kúpele, teambuildingy a ďalšie aktivity menej závislé na ročnom období pre vytipované segmenty klientely
	3.2 Posilnenie informovanosti o destináciu v okolitých krajoch	3.2.1 Propagácia Slovenského raja a Spiša v ďalších blízkych turistických cieľoch (v Prešovskom a Banskobystrickom kraji
		3.2.2 Tvorba produktov spájajúcich destináciu s ďalšími lokalitami v Košickom kraji
	3.3 Propagácia udržateľných foriem cestovného ruchu	3.3.1 Zacielenie marketingových aktivít na propagáciu ekoturizmu, agroturizmu a ďalších udržateľných foriem cestovania
		3.3.2 Propagácia produktov súvisiacich s cykloturistikou, a to vrátane marketingovej spolupráce s okolitými krajmi

Zdroj : Stratégia rozvoja udržateľného rozvoja cestovného ruchu do roku 2027.

- ***Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom kraji***

Stratégia je výsledkom odbornej spolupráce medzi Krajskou organizáciou cestovného ruchu Košice Región Turizmus (KRT) a Katedrou cestovného ruchu Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. „Stratégia sa opiera o teóriu ekosystémových služieb a kladie si za cieľ využitie prírodného a kultúrneho bohatstva regiónu pre rozvoj ekoturizmu. Stratégia „potvrdzuje predpoklady Košického kraja stať sa atraktívnou destináciou pre nové cieľové skupiny ekologicky uvedomelých cestovateľov. Stratégia rozvoja ekoturizmu Košického kraja určuje prioritné ciele, ktoré povedú k pozitívnemu rozvoju ekoturizmu v jednotlivých sub-destináciách Košického kraja. Ekoturizmus v porovnaní s masovým cestovným ruchom ponúka návštevníkom výnimočný zážitok. Návštevníci odchádzajú z destinácie, ktorá ponúka ekoturizmus s pocitom, že ich návšteva má pozitívny dopad na miestnu komunitu, ako aj životné prostredie.“ Ekoturizmus v podmienkach Slovenska možno vymedziť ako novú produktovú líniu, ktorá prináša nové možnosti osloviť moderný trhový segment návštevníkov. Na základe podobných primárnych podmienok (prírodné a kultúrno-historické danosti územia), návštevníckych prúdov a súčasného regionálneho členenia z manažérskeho pohľadu boli identifikované nasledovné destinácie cestovného ruchu: Slovenský raj, Gemer, Spiš, Košice a okolie, Dolný Zemplín a Tokaj.

Obrázok 5 Štruktúra Stratégie rozvoja ekoturizmu v Košickom kraji.

Zdroj : Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom kraji.

V rámci akčného plánu uvedenej stratégie pri tvorbe produktov pre destináciu Spiš - územie Cykloregión Spiš - Otvorený Cykloregión Južný Spiš stratégie navrhuje :

- zavedenie novej služby nabíjacích staníc pre elektrobicykle v území cykloregiónu Južný Spiš,
- zavedenie novej služby prenájom bicyklov a elektrobicyklov vo vybraných lokalitách,
- realizovanie informačnej kampane o správaní sa na bicykli v prírode, o bezpečnej cykloturistike (pre cykloturistu pre prírodu)
- - zavedenie novej služby možného i povinného sprievodcovania na bicykli vo vybraných lokalitách [9]

- ***Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2016 – 2022***

  Špecifický cieľ č. 1.5 Tvorba nových pracovných miest v oblasti cestovného ruchu: Košický kraj má všetky predpoklady pre úspešný rozvoj (najmä) vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky.

[9] MARÁKOVÁ, V., GAJDOŠÍK, T., MARCIŠ, M., VARGOVÁ JURKOVÁ, L., PAJTÁŠOVÁ, Z., Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom kraji. Dostupné na internete < https://org.kosiceregion.com/document/strategia-rozvoja-ekoturizmu-v-kosickom-kraji/>

Medzi hlavné nedostatky, ktoré ovplyvňujú aktivity a úroveň zariadení poskytujúcich služby vo vidieckom cestovnom ruchu v kraji patria najmä:

- nedostatočný navádzací, informačný systém a rezervačný systém,
- slabá alebo žiadna spolupráca na regionálnej, ale aj na lokálnej úrovni,
- mnohí podnikatelia pracujú inštinktívne, bez náležitej odbornej prípravy v oblasti cestovného ruchu,
- prevláda individualizmus, absentuje vzájomná prepojenosť,
- chýba efektívna marketingová činnosť – jednostranne zamerané služby v zariadeniach chýba rozmanitosť ponuky.

Z hore uvedených dôvodov bude potrebné zamerať sa v nasledujúcom období najmä na zintenzívnenie komunikácie s podnikateľmi v tomto segmente, budovanie partnerstiev, zvýšenie odbornosti aktérov v cestovnom ruchu, zvyšovanie kvality poskytovaných služieb (napr. zavedenie systému certifikácie), zlepšenie informačného systému a najmä rozširovanie ponuky, tvorbu produktov v cestovnom ruchu a posilnenie propagačných a marketingových aktivít.

- V čase aktualizácie stratégie (2022) bola zverejnená k pripomienkovaniu analytická časť PHSR KSK na obdobie 2022-2027 (výhľadovo 2030), kde pre potreby pre potreby spracovania Integrovanej územnej stratégie Košického kraja sú stanovené strategicko-plánovacie regióny (SPR), pričom okres Gelnica je strategicko plánovacím regiónom Hnilec, pre tieto regióny sú spracované SWOT analýzy mimo iných aj pre oblasť turizmu, pričom oblasť turizmu je v dokumente pre SPR Hnilec analyzovaná nasledovne :

Tabuľka 3 SWOT analýza SPR Hnilec pre oblasť turizmus v analytickej časti PHSR KSK 2022-2027 výhľadovo 2030

SWOT analýza SPR Hnilec pre oblasť turizmus v analytickej časti PHSR KSK 2022-2027 výhľadovo 2030	
Silné stránky :	Slabé stránky :
potenciál pre rozvoj cestovného ruchu je sústredený v okolí konkrétnych miest a lokalít Hnileckej doliny, najmä vodnej nádrže Ružín a jej prírodného okolia, historického banského mesta Gelnica, Smolník a banskej cesty, obec Kojšov s príležitosťou prepojenia na Kojšovskú hoľu, obec Žakarovce s prepojením na zimné turistické stredisko Plejsy	• nie sú bližšie definované cieľové miesta či strediská cestovného ruchu/turizmu • chýba koncepčný prístup k riadeniu rozvoja cestovného ruchu, ako aj spoločné marketingové a informačné služby a aktivity • územie nemá zavedené princípy destinačného manažmentu riadené jednou strešnou destinačnou organizáciou (oblastnou organizáciou cestovného ruchu)
Príležitosti	Ohrozenia
• vynikajúci potenciál stať sa atraktívnym výletným miestom • využívanie historicko-pamiatkových a prírodných daností územia na rozvoj cestovného ruchu	Nestanovené

Zdroj : PHSR KSK 2022-2027 výhľadovo 2030.

- ***Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v KSK***

  Účelom tohto dokumentu je priniesť komplexnejší pohľad na problematiku a význam cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom samosprávnom kraji. Zároveň navrhnúť riešenia ďalšieho rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky do roku 2020. Kostrová sieť cyklistických trás v Košickom kraji podľa stratégie predstavuje nadregionálnu sieť diaľkových cyklistických trás európskeho štandardu, na ktorú sa budú pripájať regionálne a lokálne cyklistické a cykloturistické trasy. Navrhované vedenie diaľkového koridoru – Vetva D – Hornádska vetva, prechádza cez tri katastre gelnického okresu:

  Hrabušice – Letanovce – Spišské Tomášovce – Smižany – Spišská Nová Ves (napojenie na Levoču) – Markušovce – Matejovce nad Hornádom – Jamník – Chrasť nad Hornádom – Vítkovce – Olcnava – Spišské Vlachy – Kolinovce – Krompachy – Richnava – Kluknava – Margecany (napojenie Gelnica) – Malá Lodina – Veľká Lodina – Kysak – Trebejov – Sokoľ – Družstevná pri Hornáde.

  Stratégie rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v KSK je usmerňujúcim dokumentom pre investície do cyklo - infraštruktúry v jednotlivých častiach kraja (Prioritnej osi č.2 – Cykloturistika; Cieľ 2.1 Marketing a propagácia cykloturistickej ponuky v KSK a Cieľ 2.2 Podpora budovania a modernizácia cykloturistickej infraštruktúry).

- V rámci aktualizácie kostrovej siete v pripravovanom strategickom dokumente „Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom kraji, obdobie 2022-2027-2030“ je novo navrhovaná vetva K – Gelnická vedúca z Margecian, cez Gelnicu, Mníšek nad Hnilcom, Smolník až do Rožňavy. V rámci uvedeného dokumentu je Ružín jednou z desiatich navrhovaných cyklodestinácií na území Košického kraja.

- ***Stratégia CLLD územia MAS Hnilec***

  Víziou stratégie CLLD je **„Zmena Hnileckej „hladovej doliny“ na konkurencieschopný Hnilecký región s rozvinutým podnikateľským prostredím predovšetkým v oblasti lesníctva, poľnohospodárstva, vidieckeho cestovného ruchu a s príťažlivými podmienkami pre život všetkých obyvateľov“.**

  Zámerom Stratégie CLLD územia MAS HNILEC je do roku 2023 naštartovať rast kvality a atraktivity územia Hnileckého regiónu využitím prírodného, kultúrneho a ľudského potenciálu územia tak, aby plánované verejné i súkromné zdroje sa synergicky prejavili v čo najväčšom efekte a prispeli k naplneniu vízie obyvateľov Hnileckej doliny.

  V Priorite 2 Zamestnanosť a inovatívny rozvoj podnikateľského prostredia je špecifickým cieľom do roku 2023 vytvoriť minimálne 23 nových pracovných miest a podporiť zachovanie jestvujúcich pracovných miest prostredníctvom investícií do podnikania a inovácii, predovšetkým v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a vidieckeho cestovného ruchu.

Okresná úroveň

- **Akčný plán rozvoja okresu Gelnica (2018 – 2022)**

Cieľom akčného plánu (AP) je zabezpečiť udržateľný rozvoj okresu Gelnica, ktorý bude založený na využívaní domácich prírodných a ľudských zdrojov, ekonomického potenciálu okresu, na zlepšovaní štruktúry disponibilnej pracovnej sily a skvalitňovaní podnikateľského prostredia.
Rozvoj okresu Gelnica v zmysle AP by mal byť postavený na:

- rozvoji MSP a diverzifikácii ekonomických činností,
- využití existujúceho prírodného potenciálu predovšetkým v oblasti lesného a drevospracujúceho hospodárstva s dôrazom na finalizáciu a pridanú hodnotu,
- tradíciách poľnohospodárskej a potravinárskej výroby a jej vysokej ekologickej kvalite,
- rozvoji ľudských zdrojov, vrátane integrácie MRK,
- zlepšovaní podmienok pre život, budovaní technickej a občianskej infraštruktúry a ochrane životného prostredia,
- a tiež jedným z pilierov ekonomického rozvoja okresu je aj **aktívnejšie využívanie historicko-pamiatkových a prírodných daností územia na rozvoj cestovného ruchu ako nástroja ekonomického rozvoja okresu, najmä vybudovaním infraštruktúry cestovného ruchu, regionálnej značky, tvorbou produktov a služieb cestovného ruchu, ktoré povedú k zvyšovaniu návštevnosti regiónu.**

Cieľom je podporiť aktivity zamerané na budovanie infraštruktúry cestovného ruchu a služieb v súlade s touto stratégiou pre rozvoj cestovného ruchu v okrese Gelnica.

Miestna úroveň

- ***Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta a obcí okresu Gelnica***

Mesto a obce okresu Gelnica vypracovávajú v súlade so Zák. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení jeho zmien a doplnkov Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej len PHSR). Pre účely tohto dokumentu sme preskúmali spolu 17 PHSR obcí (z 20) a vo všetkých týchto rozvojových dokumentoch obcí je spracovaná časť týkajúca sa rozvoja cestovného ruchu, resp. rekreácie a oddychu pre vlastné obyvateľstvo, z časti sa venujú návrhom rozvoja CR ako odvetviu hospodárstva, ktoré môže priniesť pre územie okresu Gelnica ekonomické efekty a prínosy.

Väčšina obcí má v PHSR definovanú (takmer jednotne, čo zrejme súvisí s rovnakým spracovateľom PHSR pre viacerých obciach) prioritu *Rozvoj a využitie potenciálu cestovného ruchu* s dvomi opatreniami, a to:

- ***rozšírenie infraštruktúry CR a kvality ponúkaných služieb,***
- ***rozvoj vidieckeho CR.***

V rámci uvedených opatrení obce plánujú najmä:

- **rozvoj pešej turistiky a cykloturistiky, budovanie náučných chodníkov a trás, podporu rozvoja geoturizmu a ojedinele hipoturistiky,**
- **budovanie informačného a navigačného systému CR,**

- **rekonštrukciu a sprístupnenie atraktívnych, historických, kultúrnych objektov,**
- **využitie kultúrneho dedičstva, banských tradícií a podporu kultúrneho CR vo väzbe na Gotickú a Železnú cestu,**
- **modernizáciu lyžiarskych stredísk, ojedinele v zime a sánkarstvo, korčuľovanie, či psie záprahy,**
- **organizovanie podujatí a marketing a propagáciu CR v území.**

V rámci aktualizácie stratégie (2022) boli analyzované opatrenia týkajúce sa rozvoja cestovného ruchu v pripravovaných strategický častiach PHSR mesta Gelnica a obcí Helcmanovce, Hrišovce, Nálepkovo, Smolnícka Huta, Smolník, Stará Voda a Závadka s platnosťou od roku 2022, v rámci toho bolo zistené, že ich opatrenia zväčša kopírujú projektové zámery jednotlivých obcí v tejto oblasti, dominuje rozvoj cykloturistiky, turistiky a obnova pamiatok.

3.2 Identifikácia potenciálu, príležitostí a bariér rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica

Pri identifikácii potenciálu a bariér rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica (v Hnileckej doline) sme vychádzali najmä zo SWOT analýzy a zo zhrnutí a zistení z analýzy stavu cestovného ruchu v tomto území (uvedené v závere analytickej časti dokumentu), ako aj z podkladov z Akčného plánu rozvoja okresu Gelnica 2018 – 2022.

Hnilecká dolina má vynikajúci prírodný a kultúrny potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Malebný obraz krajiny, prírodné prostredie členitého podhorského a horského charakteru a prírodný potenciál Hnileckej doliny prezentuje lesná krajina (okres Gelnica je najlesnatejšie územie SR), ako aj chránené územia ako NATURA 2000, Chránené vtáčie územie Volovské vrchy (najrozsiahlejšie CHVÚ na Slovensku), tiež prírodné rezervácie Kloptaň a Polianske rašelinisko a prírodné pamiatky Margecianska línia a Závadské skalky. Kultúrny potenciál Hnileckej doliny predstavujú najmä historické pamiatky sústredné v „kráľovskom“ meste Gelnica a bohatá banská históriu, ktorá môže byť vysoko atraktívnou pre rozvoj zážitkového a poznávacieho CR s možnosťami prepájania turistickej ponuky na Gotickej a Železnej ceste.

Podľa dokumentu Regionalizácia cestovného ruchu (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005) je okres Gelnica, spolu s okresmi Spišská Nová Ves, Levoča a z časti aj Rožňava (obce Dedinky a Stratená) súčasťou tzv. Spišského regiónu s potenciálom rozvoja kultúrneho CR najmä využitím baníckych tradícií a pamiatok v kráľovskom meste Gelnica a s potenciálom rozvoja CR v okolí vodnej nádrže Ružín (vodné športy, rekreačné účely, rybolov, bežecké lyžovanie, korčuľovanie), čo potvrdzuje aj súčasný stav.

Spišský región, ktorého súčasťou je aj okres Gelnica, bol zaradený do kategórie nadregionálneho až medzinárodného významu a jeho potenciál pre rozvoj cestovného ruchu bol podľa aktivít v cestovnom ruchu hodnotený nasledovne:

- pre vodné športy, vodnú turistiku a vodáctvo (možnosti využitia najmä Ružína) – *základný až priemerný,*

- pobyt na vidieku a pešia turistika, cykloturistika – *dobrý až vysoký,*
- lyžovanie, lyžiarska turistika – *dobrý,* ale bežecké lyžovanie – *len základný,*
- poznávanie kultúrneho dedičstva a histórie – *vysoký,*
- návšteva múzeí a návšteva podujatí – *priemerný,*
- poznávanie tradícií – *základný,*
- ubytovacie služby – *priemerný,*
- turistické informačné služby – *základný*.

Podľa PHSR obcí v okrese Gelnica potenciál a zámery v rozvoji najmä vidieckeho CR majú vlastne všetky obce (okres je vidieckym územím) so zameraním na rozvoj kultúrneho CR s využitím ako baníckych tradícií, historických, technických i priemyselných objektov, tak aj potenciálu folklóru so zachovaním a oživovaním ľudových tradícií. Mnohé obce organizujú zaujímavé kultúrno-spoločenské a športové podujatia s regionálnym až nadregionálnym vplyvom. Takmer všetky obce definujú príležitosti a opatrenia pre zatraktívnenie pešej turistiky a pre budovanie cykloturistických trás vo väzbe na Hnileckú cyklomagistrálu.

Hnilecká dolina (súčasť Dolného Spiša) z hľadiska potenciálu a primárnej ponuky má predpoklady nie len pre rozvoj prímestskej rekreácie a posilnenie jednodňovej a víkendovej návštevnosti pre obyvateľov blízkych krajských miest najmä v lete, ale i v zime – Košice v dostupnosti 40 km (45 minút jazdy autom), Prešov v dostupnosti 37 km (38 minút) a okresných miest - Spišskej Novej Vsi (45 minút), či Rožňavy (cca 50 min.), ale aj pre rozvoj cestovného ruchu ako súčasti rozvoja lokálnej ekonomiky so zvyšovaním viacdennej návštevnosti regiónu.

Predpokladom rozvoja cestovného ruchu je aj zvýšenie a uľahčenie dostupnosti územia destinácie (cestná/automobilová/autobusová doprava, alternatívne druhy dopravy – cyklo doprava, malé busy a pod.), kde sa okrem nutnosti rekonštrukcie ciest, naskytá príležitosť intenzívnejšieho využitia vlakového spojenia Margecany – Červená skala a prepojiť lokalitu Ružína s turistickou lokalitou Slovenský raj, sprístupnenie Kojšovskej hole (celoročného strediska CR) zo strany Gelnického okresu, či spriechodnenie Pačanského kopca od Rožňavy, i prepojenie Žakaroviec do strediska Plejsy cykloturistikou aj pešou horskou turistikou.

Vzhľadom na to, že v súčasnosti územie okresu Gelnica (ako administratívna územná jednotka) nenapĺňa charakteristiky destinácie (definície destinácie) a nepredstavuje cieľovú oblasť s koncentráciou atraktivít CR s rozvinutými službami a infraštruktúrou s aspoň minimálnym stupňom spolupráce aktérov cestovného ruchu, **je pre územie výzvou budovanie turistickej destinácie s vlastnou regionálnou značkou.**

Bariéry rozvoja cestovného ruchu vychádzajú najmä zo slabých stránok ohrození SWOT analýzy a sú vyjadrené analýzou problémov a ich príčin**.**

Hlavným problémom CR v okrese Gelnica je nedostatočne využitý potenciál a miestne zdroje pre rozvoj CR, a z toho vyplývajúci jeho nízky podiel na ekonomickom rozvoji (okres Gelnica sa radí k

okresom s najmenším počtom prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach nielen v Košickom kraji, ale aj v celej SR).

Hlavné príčiny uvedeného problému a stav v čase aktualizácie 2021/22

Tabuľka 4 Hlavné príčiny nedostatočne využitého potenciálu a miestnych zdrojov v okrese Gelnica pre rozvoj CR v čase spracovania a v čase aktualizácie 2021/22

	Príčiny	Aktualizácia 2021/22
1.	**Okres Gelnica nie je doteraz budovaný ako turistická destinácia.**	Bez zmeny platí stav z obdobia 2018/2019, nedošlo k vymedzeniu destinácie, ani vzniku organizácie plniacu úlohy destinačného manažmentu pre okres Gelnica.
2.	**Nedostatočná turistická ponuka a nedostatok celoročne zaujímavých prístupných produktov cestovného ruchu** (zlý a chátrajúci stav pamiatok a nehnuteľností vhodných pre CR, neuchopený banský CR ako súčasť kultúrno-poznávacieho CR, nesystémový a pomalý rozvoj cykloturistiky, zaostávajúce lyžiarske strediská a ďalšie). V okrese Gelnica je evidovaný nízky počet subjektov, ktorí podnikajú a ponúkajú produkty zábavy, rekreácie či umenia.	Stav z obdobia 2018/19 platí aj v súčasnosti, v čase platnosti stratégie bolo v oblasti produktov cestovného ruchu zrealizovaných, alebo čiastočne zrealizovaných niekoľko projektov napr. náučná cyklotrasa a chodník po bývalej úzkorozchodnej železnici Smolnícka Huta– Mníšek nad Hnilcom, Ružínska cesta Svetlonoškových rozprávok v Margecanoch, čiastočná rekonštrukcia Baníckeho múzea v Gelnici a iné, veľkým pozitívom je množstvo projektových zámerov do budúceho obdobia. V okrese Gelnica je naďalej evidovaný nízky počet subjektov, ktorí podnikajú a ponúkajú produkty zábavy, rekreácie či umenia.
3.	**Nedostatok a súčasne nedostatočné využitie existujúcich ubytovacích a stravovacích zariadení/kapacít a chýbajúca infraštruktúra v CR.** V okrese Gelnica je v porovnaní so susednými okresmi najmenej ubytovacích zariadení ako aj najnižší počet lôžok s využitím lôžkovej kapacity len na úrovni iba 6,4%. Tiež je evidovaný najmenší počet živnostníkov, ktorí podnikajú v oblasti ubytovacích a stravovacích služieb a dopad na lokálnu ekonomiku v okrese využitím ubytovacích zariadení je len 57083,00 EUR s DPH v tržbách za nákup ubytovacích služieb. Často turistická infraštruktúra a občianska vybavenosť nie je v stave vhodnom na využitie v cestovnom ruchu vrátane adekvátneho servisu pre turistov.	Počet ubytovacích zariadení podľa štatistík ŠÚSR (datacube.statitics.sk) bol v roku 2019 – 23, v roku 2020 a 2021 – 19 ubytovacích zariadení, počty lôžok na základe údajov ŠÚSR v roku 2019 - 602 lôžok, v roku 2020 a 2021 – 486 lôžok, na základe vlastných výpočtov využiteľnosť lôžok v roku 2019 pohybovala na úrovni 4,7 %, v roku 2020 len na úrovni 4,52 %. Počet živnostníkov podnikajúcich v stravovacích a ubytovacích službách je od roku 2015 stabilný 21 až 22 živnostníkov. Turistická infraštruktúra a občianska vybavenosť vo väčšine prípadov naďalej nie je v stave vhodnom na využitie v cestovnom ruchu. Nedostatok a nedostatočné využitie stravovacích a ubytovacích zariadení pretrváva a negatívne sa prejavuje aj vplyv pandémie Covid 19. Pozitívne sú postoje poskytovateľov služieb v okrese Gelnica vyjadrené v dotazníku, kde všetci poskytovatelia ubytovacích služieb, ktorí sa zapojili do prieskumu plánujú v období najbližších piatich rokov zvyšovanie ubytovacích kapacít a štvrtina stravovacích zariadení zapojených do prieskumu plánuje v uvedenom období zvýšenie stravovacích kapacít.

		Výraznejšie zlepšenie ubytovacích a stravovacích služieb však možno očakávať v nadväznosti na zvýšenie počtu a atraktivity ponúkaných produktov CR a to zvyšovaním počtu takýchto zariadení a zvyšovaním kvality ponúkaných služieb.
4.	**Nízka dostupnosť okresu a návštevníckych centier v ňom**, zlý stavebno-technický stav dopravnej infraštruktúry, absencia verejných dopravných spojov zameraných na potreby turistov, ako aj neexistencia alternatívnych druhov dopravy.	V rámci aktualizácie boli dotazníkmi oslovené zainteresované subjekty SC KSK, Eurobus a ŽSSK. Napriek prebiehajúcej rekonštrukcii najvýznamnejšej cesty prechádzajúcej územím okresu Gelnica II/547, stav ostatných ciest II. a III. triedy naďalej nemožno považovať za vyhovujúci. Rekonštrukcie ciest II. a III. triedy sa sústreďujú na rizikové úseky ciest, kde hrozí zosuv a pod.. V čase aktualizácie stratégie prebehla rekonštrukcia cesty II/546 v úseku Jaklovce – Gelnica a taktiež cesty III triedy vedúcej do lokality Turozvské kúpele, prebehla rekonštrukcia mostu spájajúceho historické centrum mesta Gelnica s cestou II/546, prebieha taktiež rekonštrukcia mostov, most Jaklovce Margecany II/547, most Margecany na ceste II/546. Z dotazníka spoločnosti Eurobus vyplýva, že spoločnosť pripravuje reorganizáciu dopravnej obslužnosti v mikroregióne Hnileckej doliny s dôrazom na nosnú funkciu železničnej dopravy, kde spoje prímestskej dopravy tvoria doplnok k vlakom a nadväzujú na nich. V prípade realizácie tohto zámeru dôjde aj k navýšeniu počtu spojov vo väčšine dotknutých obcí v regióne. V rámci návrhu sa uvažuje aj nad zavedením víkendových spojov k jazeru Úhorná a na Turzov (v prípade Turzova autobus s cyklonosičom). Realizácia tohto zámeru závisí od súhlasu objednávateľa výkonov pravidelnej prímestskej autobusovej dopravy – KSK.“ Z dotazníka pre ŽSSK vyplýva, že v období od roku 2019 na tratiach železníc prechádzajúcich územím okresu (173, 180) došlo k navýšeniu spojov len v jednom prípade na trati č. 180 Košice – Žilina. Počas letného obdobia boli v rokoch 2020 a 2021 zavedené sezónne vlaky pre zabezpečenie obsluhy územia Slovenského raja.“ Z odpovede ŽSSK taktiež vplýva, že sa pripravuje obnova vozidlového parku na trati č. 173 Margecany – Červená skala. V júni 2022 prenikli na verejnosť informácie o pripravovanom novom grafikone železničnej dopravy ŽSSK, ktorým sa rušia niektoré spoje a v niektorých prípadoch sa stráca nadväznosť vlakových a autobusových spojov v železničnom uzle Margecany, čím by došlo k výraznému

		zhoršeniu dopravnej dostupnosti mesta Gelnice a obcí okresu. Z pohľadu zistení pri aktualizácii (2022) v súčasnosti pretrváva nízka dostupnosť okresu a návštevníckych centier v ňom, pričom v prípade rušenia spojov vlakovej a autobusovej dopravy sa môže situácia ešte zhoršiť.
5.	**Prakticky žiadny marketing a propagácia územia ako celku s chýbajúcou regionálnou značkou turistickej destinácie** (Hnilecká dolina?, Dolný Spiš?...). Nízka informovanosť, chýbajúce informačné centrá v návštevníckych miestach, nedostatok atraktívnych podujatí ako regionálnych nástrojov marketingu a pod.	K propagácii územia okresu, ako celku s regionálnou turistickou značkou doposiaľ nedošlo čo súvisí s tým, že doposiaľ nebola vymedzená turistická destinácia pre okres Gelnica. Tento problém pretrváva, čo je možné pozorovať aj pri vyhodnotení dotazníka pre samosprávy v okrese, kde pri otázke : „Bol doposiaľ cestovný ruch vo Vašej obci propagovaný pod značkou Hnilecká dolina ?“, boli všetky odpovede negatívne. Na území okresu Gelnica v súčasnosti nie je zriadené informačné centrum, v meste Gelnica čiastočne plní tieto úlohy OKŠaVČ. Realizácia podujatí na území okresu bola v období od schválenia stratégie ovplyvnená opatreniami na zabráneniu šírenia ochorenia Covid 19.
6.	**Chýbajúca odborná kapacita na manažment a koordináciu využívania potenciálu CR v území pre rozvoj cestovného ruchu** (územie nemá zavedené princípy riadenej destinácie, princípy destinačného manažmentu, nemá dostatok odborníkov pre destinačný manažment, neexistuje formalizovaná platforma spolupráce aktérov v cestovnom ruchu, nízka motivácia obyvateľov a podnikateľov pre rozvoj cestovného ruchu).	K vzniku organizácie plniacej úlohy destinačného manažmentu doposiaľ nedošlo a cieľom aktualizácie je načrtnúť možnosť riešenia tejto otázky, t.j. vypracovať model možného vzniku takejto organizácie. V rámci aktualizácie bol uskutočnený prieskum v rámci subjektov pôsobiacich v cestovnom ruchu, pričom jeho výsledky poukazujú na záujem samospráv aj podnikateľských subjektov na spolupráci pri rozvoji cestovného ruchu v okrese Gelnica.
7.	**Výška vybranej dane z ubytovania jednotlivých obcí**, ako jeden z ekonomických ukazovateľov rozvoja CR, ale aj ukazovateľ spolupráce a rastu CR, je za posledných 5 rokov za celý okres veľmi nízka.	Výška vybratej dane z ubytovania obcami okresu Gelnica v sledovanom období od roku 2014 do roku 2019 každoročne rástla a v roku 2019 zaznamenala hodnotu 2445,08.- €, v roku 2020 bol zaznamenaný jej pokles na hodnotu 1977,81.- € a v roku 2021 mierny nárast na 2024,61.- €. Pokles bol spôsobený predovšetkým negatívnym vplyvom pandémie Covid 19. Celkovo však možno konštatovať, že výška vybratej dane z ubytovania je v okrese Gelnica naďalej nízka.
8.	Konkurenčná ponuka blízkych destinácií (Slovenský raj, Slovenský Kras, v zime Plejsy a ďalšie)	Nemenný stav.
9.	**Ohrozenie rozvoja cestovného ruchu a návštevnosti veľkým počtom marginalizovaných rómskych komunít** (kvalifikované odhady o počte Rómov v okrese Gelnica uvádza Atlas rómskych komunít, podľa	Aj podľa Atlasu rómskych komunít 2019 ostáva podiel rómskeho obyvateľov v okrese Gelnica vysoký (intervaly) Richnava 81%-90%, Švedlár 61%-70%, Mníšek nad Hnilcom 51%-60%, Nálepkovo 51%-60%, Závadka 41%- 50%,

	informácií z neho k roku 2013 až 25,5% obyvateľov okresu sú príslušníci rómskych komunít; pričom v jednej tretine obcí okresu tvorí rómske obyvateľstvo majoritu) s negatívnym dopadom na čistotu obcí, čistotu okolia, ale aj bezpečnosť návštevníkov, turistov.	Helcmanovce 31%-40%, Smolnícka Huta 31%-40%, Prakovce 21%-30%, Kojšov 11%-20%, Žakarovce 11%-20%, Jaklovce 1%-10% a Gelnica 1%-10%. Negatívny vplyv sa naďalej prejavuje znečistením životného prostredia a znížením bezpečnosti návštevníkov, ktoré sa prejavujú : • zakladaním nelegálnych skládok odpadu v blízkosti osád MRK, • výrubom drevín v blízkosti osád MRK, • znížením bezpečnosti návštevníkov pohybujúcich sa v blízkosti osád MRK, ale aj na iných miestach (hádzanie kameňov do automobilov, krádeže a podobne), • znečisťovaním verejného priestranstva v meste Gelnica a obciach okresu aj obyvateľmi z MRK.
10.	V čase schválenia stratégie nebolo ešte zaznamenané ochorenie Covid 19.	Pri identifikácii príčin nízkeho podielu cestovného ruchu na ekonomickom rozvoji regiónu vznikol v období platnosti stratégie ešte jeden významný faktor , ktorý ovplyvňuje jeho rozvoj v globálnom meradle. Jedná sa o vplyv pandémie Covid 19 a vplyv opatrení na obmedzenie jej šírenia. Negatívne vplyvy sa už preukázali vo viacerých štatistikách aj na úrovni okresu Gelnica.

4 Stratégia rozvoja okresu Gelnica ako turistickej destinácie

Stratégia rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica 2019 - 2025 (Hnilecká dolina 2030) využíva pre dosiahnutie pozitívnej zmeny najmä potenciál a príležitosti rozvoja územia a prostredníctvom špecifických cieľov a opatrení navrhuje riešenia identifikovaných problémov a príčin v oblasti cestovného ruchu. Stratégia nadväzuje a rozširuje Prioritu B Akčného plánu rozvoja okresu Gelnica *„Rozvoj regionálnej ekonomiky a inovácií“* a vo svojich špecifických cieľoch a opatreniach poníma Opatrenie B3: “*Rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu a investície do zachovania kultúrneho dedičstva ako potenciálu rozvoja CR“*. Zámerom tejto časti dokumentu je prehľadným a praktickým spôsobom sformulovať stratégiu (ciele a opatrenia) a nastaviť základné intervenčné priority pre riadený rozvoj cestovného ruchu v území okresu, v území Hnileckej doliny.

Štruktúra obsahu stratégie je nasledovná:

Tabuľka 5 Štruktúra obsahu stratégie

Vízia	Dlhodobo definovaný očakávaný stav, stav po realizácii stratégie.
Cieľ	Cieľ pre danú oblasť, ktorý definuje plánovaný výsledok.
Indikátory	Pre meranie splnenia cieľa.
Opatrenia	Súbor činností, ktorých realizáciou budú vyriešené problémy, ich príčiny a využité príležitosti – naplnené výzvy rozvoja CR.
Projektové zámery/projekty	Navrhované projekty pre splnenie opatrení a v konečnom dôsledku pre splnenie cieľa, ktoré je potrebné vykonať.

Kritériami pre definovanie stratégie boli:

- existujúci potenciál územia (prírodný, kultúrny, technický, ľudský, inštitucionálny),
- ekonomické, sociálne a environmentálne trendy,
- realistický výhľad na dosiahnutie pozitívnej zmeny,
- vzájomná prepojenosť – synergia a doplnkovosť cieľov i opatrení,
- možnosti intervencie (priamej či nepriamej podpory) plnenia cieľov zo strany zodpovedných subjektov za rozvoj cestovného ruchu.

Smerovanie rozvoja cestovného ruchu v území okresu Gelnica ~~(Hnileckej doliny)~~ je navrhnuté tak, aby napĺňalo očakávania a potreby konkrétnych cieľových skupín, a to najmä:

- domácich, ale aj zahraničných turistov a návštevníkov návštevníckych centier,
- obyvateľov okresu Gelnica/Hnileckej doliny a okolia,
- podnikateľov, podnikateľských subjektov v oblasti CR,
- hospodárov a užívateľov krajiny, ako aj subjektov ochrany prírody.

4.1 Vízia, politika a ciele rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica do roku 2025, výhľadovo do roku 2030

4.1.1 Vízia destinácie – okresu Gelnica 2030

Okres Gelnica v cestovnom ruchu v roku 2030

- je turistickou destináciou, ktorá je dostupným a navštevovaným turistickým cieľovým územím, je známa na mapách destinácií Slovenska a rešpektovaná aj vo významných rozvojových dokumentoch Slovenska, regiónov Východného Slovenska, ako aj na lokálnej úrovni,
- je turistická destinácia, ktorú jednotná marketingová značka prezentuje aj v zahraničí, a o návštevu ktorej záujem rastie,
- má fungujúci destinačný manažment v partnerstve všetkých aktérov rozvoja cestovného ruchu pôsobiacich v území,
- je destinácia kde cestovný ruch prináša nové ekonomické impulzy i pracovné príležitosti,
- je cieľové miesto návštevníka, ktorý chce zažiť krásnu prírodu, autentický región, či tradíciu baníctva s mnohými obnovenými banskými a technickými pamiatkami.

Vízia turizmu v okrese Gelnica v roku 2030 je na základe územného vymedzenia regiónu cestovného ruchu (v platných územnoplánovacích podkladoch ako Spišský región – Hnilecká kotlina) navrhnutá ako „Vízia Okres Gelnica v cestovnom ruchu 2030“. Je zostavená na základe odborných poznatkov, názorov a skúseností zástupcov viacerých organizácií, inštitúcií, podnikateľov pôsobiacich v území okresu Gelnica i Košického kraja, vypovedaných a prezentovaných na organizovaných pracovných stretnutiach nie len v čase spracovania tejto stratégie, ale aj v čase vypracovávania Akčného plánu pre rozvoj okresu Gelnica 2018 - 2022, v rámci ktorého sa táto stratégia cestovného ruchu spracovávala. Je formulovaná tak, aby jej zámery boli splniteľné a súčasne, aby motivovala tých, ktorí prispievajú, resp. budú prispievať k jej naplneniu. Je rámcom a horizontom pre široké spoločenské vyhodnotenie naplnenia cieľov stratégie.

4.1.2 Politika rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica

Politika rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica je vyjadrená súborom zásad správania a konania všetkých relevantných subjektov štátnej správy, samosprávy, podnikateľských subjektov, neziskového sektora, ako aj odborných organizácií pôsobiacich v cestovnom ruchu a v destinačnom manažmente, ako pätoro zásad s cieľom napĺňania vízie destinácie :

1. Vzhľadom k tomu, že okres Gelnica zatiaľ nie je, resp. nenapĺňa atribúty turistickej destinácie (v čase spracovania tejto stratégie), je nevyhnutné, aby sa táto stratégia stala súčasťou činností všetkých aktérov rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica so spoločnými cieľmi v rozvoji cestovného ruchu s využitím potenciálu pre budovania turistickej destinácie.

2. Spolupráca a partnerstvo sú kľúčovými princípmi pre rozvoj cestovného ruchu v okrese Gelnica, ktorý má prinášať nové ekonomické impulzy pre rozvoj územia, pre podporu vytvárania pracovných príležitostí, pre zvyšovanie zamestnanosti.

3. Cestovný ruch v okrese Gelnica bude založený na

   - územnom princípe s budovaním návštevníckych centier s potenciálom rozvoja,
   - vytvorenej značke a cielenom marketingu okresu Gelnica ako územia turistickej destinácie/turistických destinácií (Hnilecká dolina ?, Dolný Spiš ?....Iné?),
   - princípe postupných krokov od posilňovania podmienok a predpokladov pre jednodňovú návštevnosť (s využitím potenciálu návštevníkov z blízkych miest Košice, Prešov, Spišská Nová Ves, Rožňava) po zvyšovanie počtu prenocovaní domácich i zahraničných návštevníkov v destinácii.

4. Stratégia musí byť podporená inštitucionálnym rámcom a spoločným lobovaním za záujmy rozvoja cestovného ruchu. Základom pre riadenie destinácie je vybudovanie platformy destinačného manažmentu ako formalizovaného a inštitucionalizovaného partnerstva. Partnermi majú byť najmä tí, ktorí majú právomoci rozhodovať, tí, ktorí budú stratégiu a jej jednotlivé ciele realizovať a tí, ktorí sú a budú príjemcovia plánovaných výstupov a výsledkov.

5. Realizácia stratégie musí byť jednotne koordinovaná a na realizácii jej jednotlivých opatrení sa budú podieľať verejný, podnikateľský i neziskový sektor, ako aj ďalšie odborné i neziskové organizácie pôsobiace v oblasti cestovného ruchu v území (MAS Hnilec, Košický samosprávy kraj, Košice Región Turizmus a ďalšie).

4.1.3 Ciele a opatrenia rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica do roku 2027 (2030)

Smerovanie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica, v Hnileckej doline na roky 2019 – 2025 (2030) v súlade s víziou destinácie okresu Gelnica, definuje hlavný cieľ a vzájomne súvisiace špecifické ciele, ktoré sa

a) opierajú o definíciu turistickej destinácie[10] a
b) reagujú na hlavné problémy a príležitosti rozvoja danej oblasti.

Hlavným cieľom do roku 2030 je:

Efektívne využiť prírodný a kultúrny potenciál regiónu a vybudovať z územia okresu Gelnica, vyhľadávanú a konkurencieschopnú a udržateľnú turistickú destináciu Spiša a zvýšiť tak podiel odvetvia cestovného ruchu na ekonomickom rozvoji okresu Gelnica.

Tento hlavný cieľ „zastrešuje“ ciele, ktoré definujú Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v rozvoji cestovného ruchu, a je príspevkom k definovaným cieľom v rozvoji cestovného ruchu na regionálnej i národnej úrovni. Splnenie hlavného cieľa bude merané nasledovnými indikátormi:

- počtom prenocovaní/rok,
- Počet návštevníkov vytipovaných predajných produktov resp. u produktov, kde je možné zmapovať počet návštevníkov.
- výškou vybratej dane z ubytovania obcami v okrese.

Hlavný cieľ bude naplnený prostredníctvom realizácie štyroch špecifických cieľov a ciele budú realizované prostredníctvom plnenia 27 opatrení, navrhovaných činností a aktivít:

[10] *„**Destinácia predstavuje cieľovú oblasť** v danom geografickom priestore, ktorý môže zahŕňať samotné geografické celky, kraje/regióny, v širšom zmysle krajinu či nadnárodné územné celky, ale aj mikroregióny, ľudské sídla, mestá a pre destináciu je **typická veľká koncentrácia atraktivít cestovného ruchu, rozvinuté služby a ďalšia infraštruktúra cestovného ruchu, ktorých výsledkom je veľká dlhodobá koncentrácia návštevníkov zabezpečovaná spoluprácou aktérov rozvoja cestovného ruchu“,***

Obrázok 6 Štruktúra cieľov stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica.

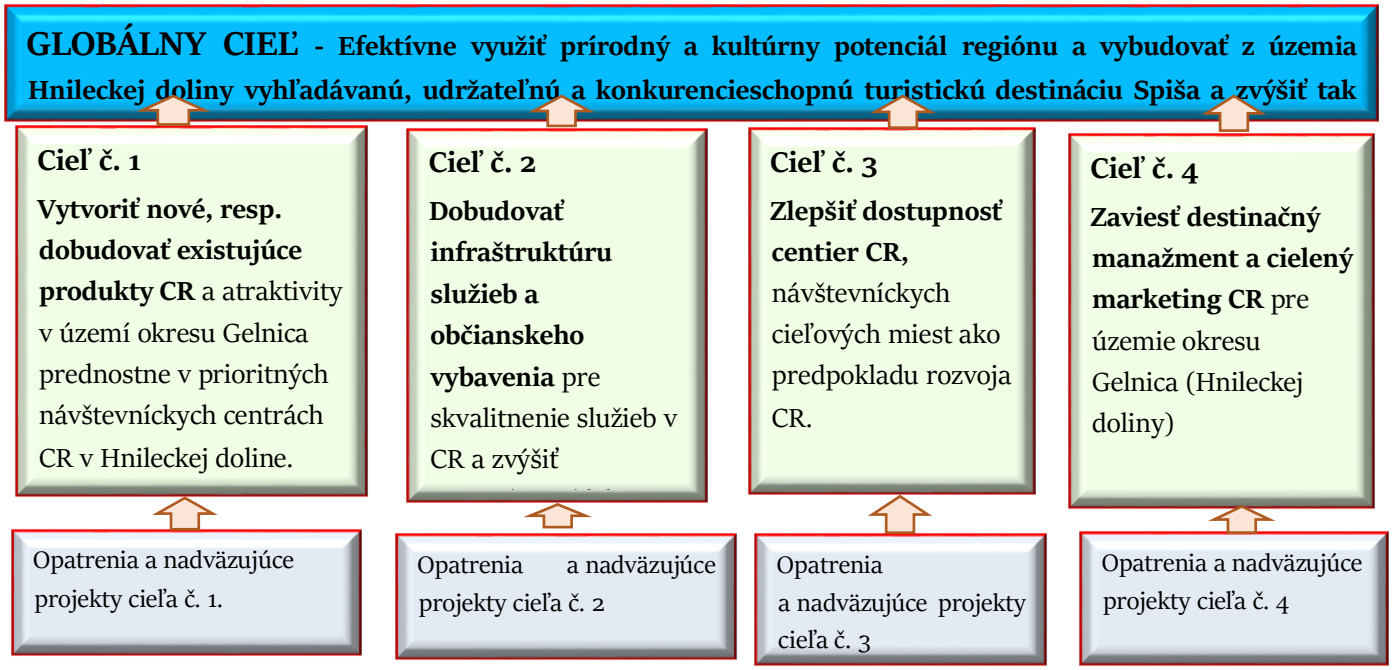

Špecifický cieľ 1:

Vytvoriť nové, resp. dobudovať existujúce produkty CR a atraktivity v území okresu Gelnica prednostne v prioritných návštevníckych centrách CR v Hnileckej doline.

Tabuľka 6 Opatrenia a indikátory k cieľu č. 1.

Cieľ č. 1	Druh cestovného ruchu	opatrenie		indikátor
1. **Vytvoriť nové, resp. dobudovať existujúce produkty CR a atraktivity v území okresu Gelnica prednostne v prioritných návštevníckych centrách CR.**	Kultúrno poznávací cestovný ruch	1.1	Obnova baníckych tradícií a obnova vybraných banských historických objektov, špeciálne zameraných banských turistických trás a chodníkov.	• Počet fungujúcich a predajných produktov cestovného ruchu • Počet konzumentov nových a inovovaných produktov a aktivít • Počet partnerstiev pre vytvorenie produktov
		1.2	Rekonštrukcia a sprístupnenie pamiatkových a historických objektov, technických a priemyselných objektov diel pre účely CR.	
		1.3	Podpora rozvoja religiózneho /duchovného/ pútnického cestovného ruchu.	
		1.4	Podpora vzniku a budovania expozícii prezentujúcich históriu regiónu, tradície, technické a iné zaujímavosti. (múzeum figurín, múzeum hasičskej techniky, múzeum obuvi, múzeum gitár a iné).	

		1.5	Podpora rozvoja organizovaných podujatí propagujúcich tradície a históriu destinácie.	cestovného ruchu
	Turistika a cykloturistika	1.6	Obnova a údržba značenia turistických chodníkov.	
		1.7	Podpora rozvoja geoturizmu ako prírodného cestovného	
		1.8	Vybudovanie siete cykloturistických trás vrátane doplnkovej infraštruktúry a obnova značenia existujúcich cykloturistických trás ako komplexnej cykloturistickej ponuky s väzbou na Hnileckú a Hornádsku cyklomagistrálu.	
		1.9	Podpora realizácie aktivít MAS Hnilec so zameraním na rozvoj vidieckeho CR a zvýšenie využitia mimoprodukčných funkcií lesa a zhodnotenie potenciálu poľnohospodárstva v prospech rozvoja vidieckeho cestovného ruchu v Hnileckej doline.	
	Relax pri vode a vodné športy	1.10	Využitie VN Ružín a jeho okolia, ako aj tajchu v k.ú. Smolník (jazera Úhorná) pre vyhliadkové/poznávacie plavby, kanoistiku a člnkovanie, vodné lyžovanie, wakeboarding, paddleboarding a pod. (člnkovanie aj Turzovské jazerá)	
	Posilnenie zimného turizmu	1.11	Modernizácia zimných stredísk a tvorba zimných produktov, najmä zvýšenie možností bežeckého lyžovania, sánkovania, korčuľovania a ďalších nových možností rekreačného vyžitia v zimnom období.	
	Atraktivity – rozšírenie ponuky	1.12	Vytvorenie atraktivít zvyšujúcich návštevnosť lokalít - rozšírenie a zvýšenie rozmanitosti ponuky cestovného ruchu v destináciách vytvorením ponuky zameranej na širší okruh návštevníkov napr. : adrenalínový lanový park, pumptrackové dráhy a pod.)	

Špecifický cieľ 2:

Tabuľka 7 Opatrenia a indikátory k cieľu č. 2.

Cieľ	Opatrenie		Indikátor
2. Dobudovať infraštruktúru služieb a občianskeho vybavenia, skvalitniť služby v CR a zvýšiť estetizáciu sídiel a stredísk CR.	2.1	Dobudovanie občianskej vybavenosti v obciach a strediskách/návštevníckych centrách CR (zatraktívnenie a skrášlenie obcí a návštevníckych centier a dobudovanie doplnkovej infraštruktúry CR – oddychové zóny, funkčné plochy, prístrešky, úschovňa batožín, práčovňa, požičovňa bicyklov vrátane elektrobicyklov , siete nabíjacích staníc pre elektrobicykle	• Počet nových ubytovacích kapacít • Zvýšenie kapacity lôžok a percento využiteľnosti lôžkových kapacít • Plocha upravených verejných priestranstiev • Zvýšenie podielu zelene v sídlach a návštevníckych centrách
	2.2	Dobudovanie, modernizácia a skvalitnenie ubytovacích a stravovacích kapacít	
	2.3	Dobudovanie technickej infraštruktúry v obciach vo vzťahu k turizmu.	

Špecifický cieľ 3:

Zlepšiť dostupnosť centier CR, návštevníckych cieľových miest ako predpokladu rozvoja CR

Tabuľka 8 Opatrenia a indikátory k cieľu č. 3

Cieľ	Opatrenie		Indikátor
3. Zlepšiť dostupnosť centier CR, návštevníckych cieľových miest ako predpokladu rozvoja CR.	3.1	Zlepšenie mobility a regionálneho a miestneho dopravného spojenia (autobusového a vlakového spojenia) do turistických destinácií v okrese, do turisticky zaujímavých lokalít a do návštevníckych centier, podporovať zriadenie sezónneho vlakového spojenia do turistických lokalít (napr. Ružínsky experss, Ľadový express), v prípade autobusového spojenia podpora zriadenia víkendových spojov k Tajchu Smolník, do lokality Turzov autobus s cyklonosičom.	• Počet nových autobusových spojov • Počet nových železničných spojov • Počet nových alternatívnych druhov dopravy

	3.2	Skvalitnenie stavebno-technického stavu cestných komunikácií v okrese Gelnica s ohľadom na rozvoj cestovného ruchu.	• Počet nových parkovacích miest
	3.3	Dobudovanie a skvalitnenie dopravnej infraštruktúry v obciach a strediskách CR, vrátane dobudovania parkovacích možností	

Špecifický cieľ 4:

Tabuľka 9 Opatrenia a indikátory k cieľu č. 4

Cieľ č. 4	**Opatrenie**		**Indikátor**
4. Zaviesť destinačný manažment a cielený marketing CR pre územie okresu Gelnica.	4.1	Vznik organizácie plniacej úlohy destinačného manažmentu pre okres Gelnica a budovanie verejno-súkromného partnerstva.	• Existencia fungujúcej inštitúcie destinačného manažmentu • Zavedená značka územia okresu Gelnica ako turistickej destinácie • Počet dokumentov s identifikovaním vymedzenej destinácie“
	4.2	Budovanie brandu/značky a cielený marketing prirodzených turistických destinácií v území.	
	4.3	Územné a účelové vymedzenie návštevníckych centier/stredísk CR s konkrétnym plánom ich rozvoja (územno – plánovací podklad, grafické/mapové spracovanie CR v okrese).	
	4.4	Zvyšovanie povedomia verejnosti, návštevníkov, obyvateľov územia o hodnotách územia okresu a výhodách rozvoja cestovného ruchu pre rozvoj okresu Gelnica.	
	4.5	Vzdelávanie v oblasti destinačného manažmentu : - zvyšovanie vedomostí a skvalitnenie zručností volených i výkonných predstaviteľov samospráv obcí v okrese Gelnica v oblasti riadenia rozvoja destinácie - okresu Gelnica, - zvyšovanie vedomostí a skvalitnenie zručností manažérov i zamestnancov subjektov poskytujúcich návštevníkom/turistom služby.	
	4.6	Zavedenie politiky tvorby príjmov pre podporu rozvoja cestovného ruchu (zvýšenie a zjednotenie sadzby dane z ubytovania).	
	4.7	Cielená príprava a využitie informačných, printových a mediálnych nástrojov na propagáciu okresu Gelnica.	
	4.8	Digitalizácia pamiatok regiónu a vytvorenie digitálnej platformy cestovného ruchu regiónu formou webovej stránky a mobilnej aplikácie, ktorá umožní monitorovanie a analýzu návštevnosti a následne opatrenia a riešenia.	
	4.9	Vybudovanie informačného a navigačného systému a zriadenie/vybudovanie základnej siete turistických	

		informačných kancelárií, informačných bodov v návštevníckych centrách Hnileckej doliny.	
	4.10	Zavedenie sprievodcovských služieb.	
	4.11	Organizovanie a marketing vybratých viac ako jednodňových podujatí/udalostí s regionálnym a nadregionálnym potenciálom.“	
	4.12	Poradenská a informačná pomoc poskytovateľom služieb v CR pri ich vyrovnávaní sa so vzniknutými negatívnymi javmi majúcimi dosah na ich podnikateľskú činnosť. (napr. pandémia COVID 19, vojna na Ukrajine, náklady na energie a pod.).	
	4.13	Metodická pomoc subjektom cestovného ruchu pri zapájaní do výziev spojených s čerpaním dotácii zameraných a skvalitnenie služieb v cestovnom ruchu.	
	4.14	Využitie moderných technológii na rozvoj cestovného ruchu, sociálne siete na propagáciu podujatí, atraktivít a ponúkaných služieb cestovného ruchu. (príklad Hnilecká dolina online), rezervačné online systémy pri predaji produktov, QR kódy pri získavaní informácii a pod.	
	4.15	Sieťovanie produktov, spájanie produktov, ubytovacích a stravovacích služieb do pobytových balíkov a ich predaj cez rezervačný systém vytvorený na stránke destinácie.	
	4.16	Vypracovanie a zavedenie podporných hodnotiacich mechanizmov pre skvalitňovanie služieb (prieskumy spokojnosti, sledovanie a vyhodnocovanie dohodnutých hodnotiacich kritérií a pod.), podporovať a propagovať zavedenie regionálnej značky Rudohorie – Hnilec – Sľubica.	

5 Rozčlenenie územia okresu Gelnica, kategorizácia lokalít

Jedným z opatrení pred aktualizáciou stratégie bolo rozčlenenie územia okresu na prirodzené destinácie (identifikácia prienikov a jednotiacich znakov destinácie/destinácií a hľadanie autenticity). V rámci aktualizácie 2021/2022 bolo tímom spracované takéto rozčlenenie destinácie z hľadiska hlavného geografického členenia a podružného tematického členenia destinácie. Geografické členenie bolo použité aj v rámci spracovaných štatistík v prílohe č. 2 stratégie (projektové zámery), kde tieto štatistiky poukazujú na zámery rozvoja cestovného ruchu v oblasti produktov, služieb, dopravnej dostupnosti, manažmentu a marketingu v jednotlivých podregiónoch. Členenie prispeje k efektívnejšiemu prijímaniu opatrení na vyvážený rozvoj cestovného ruchu na území celého okresu, teda vo všetkých podregiónoch destinácie v súlade s ich potenciálom. V rámci členenia bolo spracované aj kategorizovanie lokalít z hľadiska ich významu pre cestovný ruch, čo umožní novovzniknutej organizácii rýchlejšie sa oboznámiť s lokalitami a ich potenciálom pre cestovný ruch. Tematické členenie destinácie poukazuje na súčasný aj plánovaný potenciál obcí v rámci hlavných identifikovaných tém rozvoja cestovného ruchu v okrese. Členenie okresu aj kategorizácia lokalít je otvorenou záležitosťou a vplyvom vývoja bude podliehať zmenám.

Obrázok 7 Rozčlenenie okresu na podregióny (geografické).

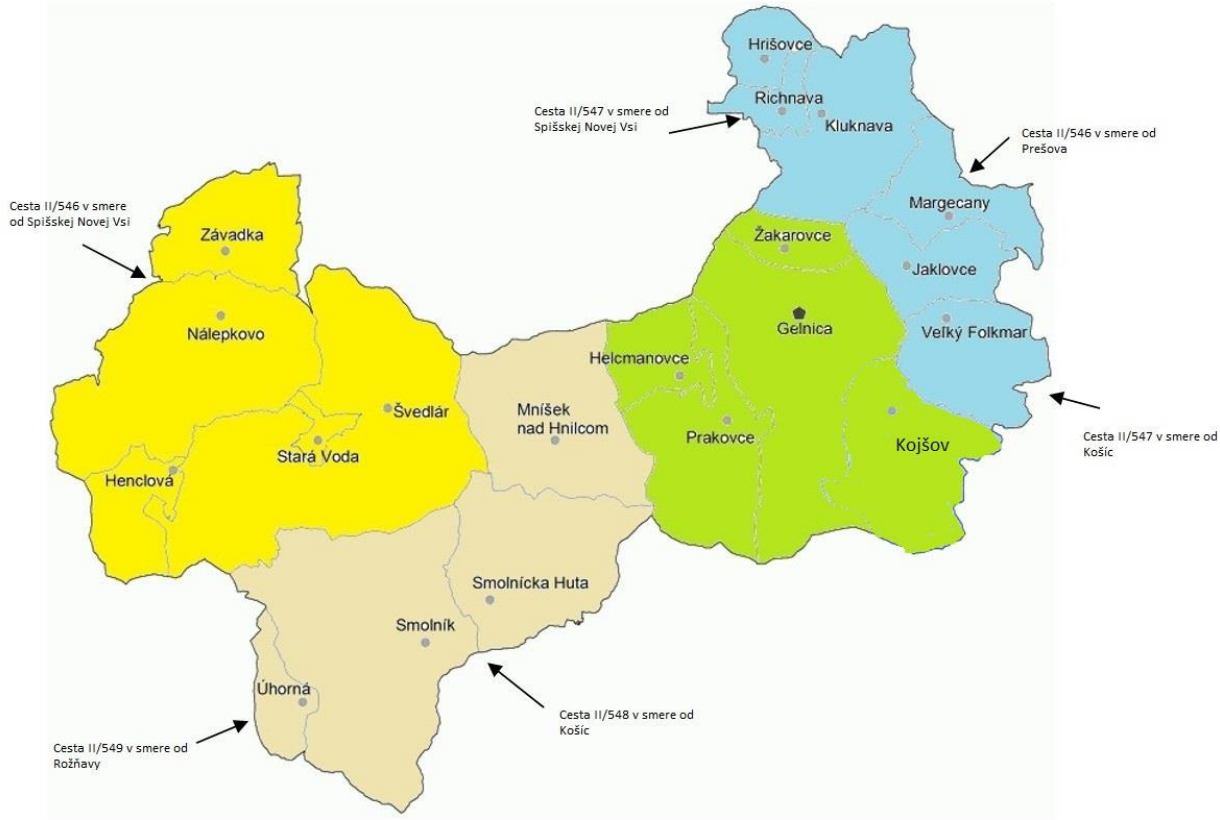

Tabuľka 10 Základné rozčlenenie územia okresu na destinácie.

Základné rozčlenenie územia okresu na destinácie	
Destinácia	**mesto/obce**
Gelnický región	**Gelnica, Helcmanovce, Kojšov, Prakovce a Žakarovce.**
Margecany, priehrada Ružín a okolie	**Margecany, Hrišovce, Jaklovce, Kluknava, Richnava a Veľký Folkmar.**
Smolnícky región	**Smolník, Smolnícka Huta, Mníšek nad Hnilcom a Úhorná.**
Nálepkovský región	**Nálepkovo, Henclová, Stará Voda, Švedlár a Závadka.**

Tabuľka 11 Štatistické údaje podregiónov.

Obec	**Počet obyvateľov obce**	**Rozloha obce**	**Destinácia**	**Počet obyvateľov destinácie**	**Rozloha destinácie**
Gelnica	5886	57,65 km^2	**Gelnický región**	11 923	142,81 km^2
Helcmanovce	1401	12,85 km^2			
Kojšov	689	31,81 km^2			
Prakovce	3244	31,91 km^2			
Žakarovce	703	8,62 km^2			
Margecany	1864	17,63 km^2	**Margecany, priehrada Ružín a okolie**	9 641	106,86 km^2
Hrišovce	280	7,96 km^2			
Jaklovce	1841	17,25 km^2			
Kluknava	1509	33,95 km^2			
Richnava	3269	6,97 km^2			
Veľký Folkmár	878	23,10 km^2			
Smolník	968	68,97 km^2	**Smolnícky región**	3 428	154,54 km^2
Smolnícka Huta	494	37,33 km^2			
Mníšek nad Hnilcom	1830	39,41 km^2			
Úhorná	136	8,83 km^2			
Nálepkovo	3684	55,65 km^2	**Nálepkovský región**	6676	180,17 km^2
Henclová	101	14,32 km^2			
Stará Voda	185	3,28 km^2			
Švedlár	2104	84,49 km^2			
Závadka	602	22,43 km^2			
Spolu	31668	584,41km^2		31668	584,41 km^2

Kategorizácia lokalít

Tabuľka 12 Kategorizácia lokalít.

Kategorizácia lokalít	
Kategória	**Popis lokality**
Kategória s najvyšším významom	miesta s najvyšším potenciálom v rámci okresu, čiastočne vybudovanou ponukou produktov a služieb. Miesta majú už v súčasnosti aspoň minimálny potenciál pre sieťovanie produktov.
Kategória s vyšším významom	miesta s vysokým potenciálom, potenciálom pre budovanie ponuky produktov a služieb. Miesta môžu po dobudovaní ponuky sa stať miestami s najvyšším významom pre cestovný ruch v okrese.
Kategória s významom pre cestovný ruch	miesta majú zvyčajne obmedzený potenciál pre jeden druh turizmu a to kultúrno poznávací, alebo prírodný, jedná sa o národné kultúrne pamiatky, alebo chránené územia na území okresu.

Gelnický región

Gelnický región členenie lokalít podľa významu :

Obrázok 8 Lokality Gelnického regiónu.

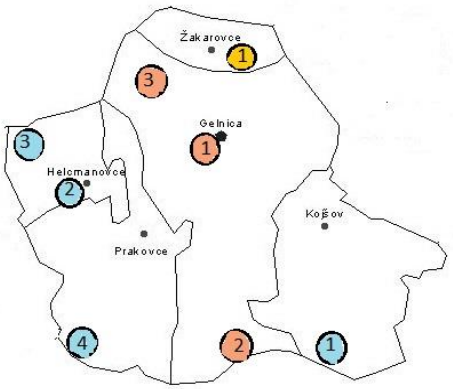

Tabuľka 13 Kategorizácia lokalít Gelnického regiónu.

Gelnický región		
Kategória	Lokalita	Potenciál
Kategória lokalít s najvyšším významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu,	1. **Historické centrum mesta Gelnica** s pozostatkami hradu, baníckym múzeom, pamiatkami spojenými s históriou a baníctvom, ako budovou radnice, rímskokatolíckym kostolom s farou, evanjelickým kostolom s farou, kamenným mostom a iné	kultúrno poznávací, banská história
	2. **Kojšovská hoľa**, chata Erika s predpokladanou výstavbou lyžiarskych vlekov a okolím vhodným na rozvoj bežeckého lyžovania	zimné športy, cykloturistika, turistika
	3. **Turzovské kúpele** s banským skanzenom vrátane dedičnej štôlne Jozef	banská história, turistika, cykloturistika
Kategória lokalít s vyšším významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu,	1. **Žakarovce** s múzeom Banským remeselným domom a pamätnou izbou Janky Guzovej, náučným banským chodníkom (štyri zastavenia Žakarovská koľajnica, Klopačka, Portál Zuzana, Pekárnik a suché WC.	banská história, turistika, cykloturistika
Kategória lokalít s významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu	1. **Aboď** (Natura 2000), Turniská, kataster obce Kojšov	Prírodný turizmus
	2. **Helcmanovce** - pomník padlým v I. a II. sv. vojne, Csákyovský kaštieľ, kostol chrám sv. Michala Archanjela.	NKP, kultúrno poznávací turizmus
	3. **Helcmanovská Bučina**, (Natura 2000), kataster obce Helcmanovce	prírodný turizmus
	4. **Kloptáň** (Nátura 2000), vrch Kloptáň prírodná rezervácia kataster obcí Prakovce a Smolnícka Huta	Prírodný turizmus

Margecany, priehrada Ružín a okolie

Margecany, priehrada Ružín a okolie členenie lokalít podľa významu :

Obrázok 9 Lokality regiónu Margecany, priehrada Ružín a okolie.

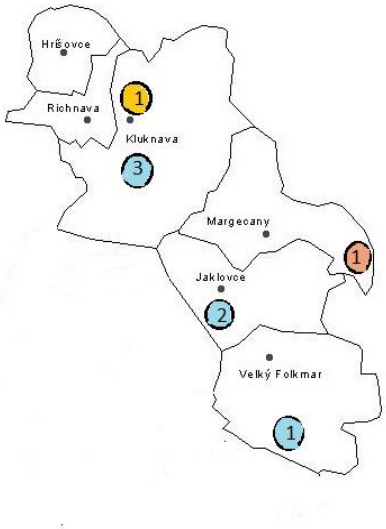

Tabuľka 14 Kategorizácia lokalít regiónu Margecany, priehrada Ružín a okolie.

Margecany, priehrada Ružín a okolie		
Kategória	Lokalita	Potenciál
Kategória lokalít s najvyšším významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu,	1. Ružín s okolitými strediskami vhodnými pre rozvoj vodných športov, blízkou technickou pamiatkou Margeciansky tunel a prírodnou pamiatkou Margecianska línia	vodné športy, turistika, cykloturistika, NKP – kultúrno poznávací turizmus, prírodný turizmus
Kategória lokalít s vyšším významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu,	1. Kluknava a okolie, Medená huta v Štefanskej Hute, drevený krytý most spájajúci Kluknavu so Štefanskou Hutou, Čákyovský kaštieľ, vodný mlyn s Francisciho turb., dom služobníctva a stodola (Šustrov dom), kaplnka sv. Jána Nepomuckého, chránené územie NATURA 2000 Prostredná dolina	banská história, technické pamiatky, prírodný turizmus
Kategória lokalít s významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu	1. Folkmárska skala (Natura 2000), kataster obce Veľký Folkmar	prírodný turizmus
	2. Jaklovce - kaplnka sv. Jána Nepomuckého, kaštieľ – kúria, kostol sv. Antóna Pustovníka.	NKP, kultúrno poznávací turizmus,
	3. Stredný tok Hornádu, (Natura 2000), kataster obcí Richnava, Kluknava a Margecany	Prírodný turizmus

Smolnícky región

Smolnícky región členenie lokalít podľa významu :

Obrázok 10 Lokality Smolníckeho regiónu.

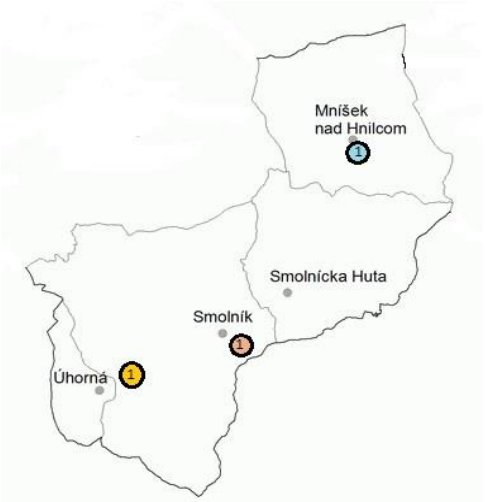

Tabuľka 15 Kategorizácia lokalít Smolníckeho regiónu.

Smolnícky región		
Kategória	Lokalita	Potenciál
Kategória lokalít s najvyšším významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu,	1. Smolník a okolie (Smolník, Smolnícka Huta) s historickým centrom obce Smolník a množstvom blízkych atraktívnych miest, ako expozícia v Alžbetinom dome v Smolníku, Izba tradícii HEIMATSTUBE, náučnou cyklotrasou a chodníkom Smolnícka Huta – Mníšek nad Hnilcom, kostolom s umiestnenou relikviou Pátra Pia v Smolníckej Hute a náučným lesným chodníkom Smolnícka osada – Smolnícka Huta, blízkym vstupom do Tereziánskej štôlne, chránené územie NATURA 2000 Zbojnícka dolina.	kultúrno poznávací turizmus, banská história, turistika, cykloturistika, prírodný turizmus
Kategória lokalít s vyšším významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu,	1. Tajch Smolník (známy ako jazero Uhorná)s vodnou plochou vhodnou na kúpanie, člnkovanie a rybolov, obklopenou lesmi.	turistika, cykloturistika, relax pri vode
Kategória lokalít s významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu	1. Mníšek nad Hnilcom - kostol sv.Kríža, ľudový dom, pekáreň, evanjelický kostol, múzeum hasičskej techniky	NKP, kultúrno poznávací turizmus

Nálepkovský región

Nálepkovský región členenie lokalít podľa významu :

Obrázok 11 Lokality Nálepkovského regiónu.

Tabuľka 16 Kategorizácia lokalít Nálepkovského regiónu.

Nálepkovský región		
Kategória	Lokalita	Potenciál
Kategória lokalít s najvyšším významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu,	1. Nálepkovo a okolie + lyžiarske stredisko Nálepkovo Krečno – obec a okolie s potenciálom pre kultúrno poznávací turizmus a rozvíjajúcim sa lyžiarskym strediskom	Kultúrno poznávací turizmus, zimné športy (lyžovanie, snowbording)
Kategória lokalít s významom a potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu	1. Henclová - pomník padlým v SNP, dvojhrob sovietskeho a slovenského partizána.	NKP kultúrno poznávací turizmus
	2. Hnilecké rašeliniská, (Natura 2000), Polianske rašelinisko Prírodná rezevácia kataster obcí Henclová, Švedlár a Nálepkovo	NKP kultúrno poznávací turizmus
	3. Švedlár - tolerančný evanjelický kostol, kostol sv. Margity, pekáreň, gáter	prírodný turizmus
	4. Starovodské jedliny, (Natura 2000), kataster obce Stará Voda	prírodný turizmus
	5. Závadské skaly – prírodná pamiatka, kataster obce Závadka	Prírodný turizmus

Obrázok 12 Témy rozvoja cestovného ruchu.

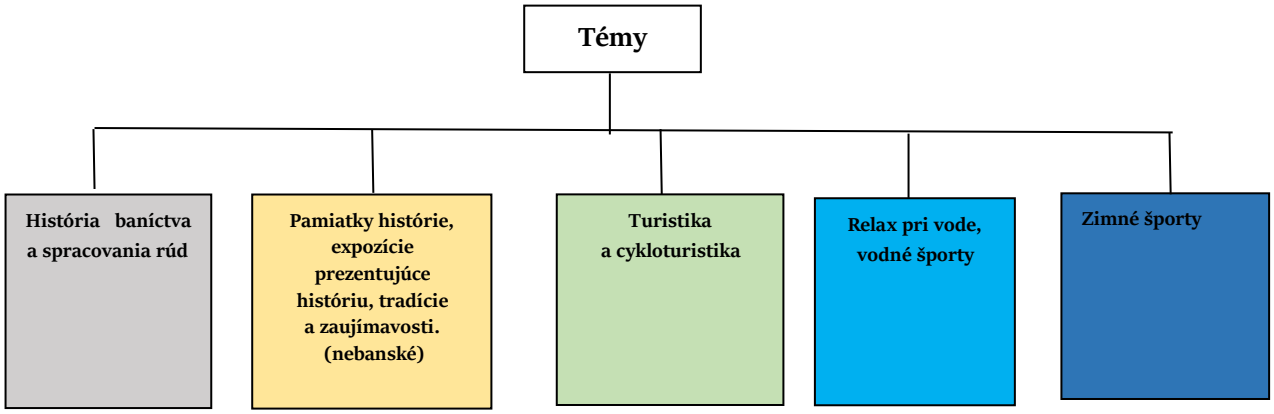

Tabuľka 17 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme História baníctva a spracovania rúd.

História baníctva a spracovania rúd		
mesto/obce	**súčasná ponuka**	**Projektové zámery do budúcna**
Gelnica	- Banícke múzeum - Banský skanzen - Štôlňa Jozef - Banský náučný chodník	rekonštrukcia Baníckeho múzea, rozširovanie banského skanzenu, banícky dom, vybudovanie náučného chodníka Banícke múzeum - Turzovská dolina, Žakarovce, lokalita Zuzana - Mária Huta - Banícke múzeum
Helcmanovce	- Banský náučný chodník	Banícky dom
Kluknava	- Medená huta	Rekonštrukcia železiarskej hute
Margecany	Margeciansky tunel (banské dielo)	Projekt - Rozvoj banského turizmu v Rolovej Hute vrátane vybudovania banskej pustovne, Otvorená galéria – rekonštrukcia technickej pamiatky Margeciansky tunel vrátane osvetlenia Digitálny model Margecianskeho tunela a pôvodných domov Margecian a Rolovej Huty, s využitím rozšírenej/virtuálnej reality
Nálepkovo	-	Projektové zámery vybudovania turistických chodníkov odpočívadiel s náučnými tabuľami a prepojenie zaujímavých miest spojených s históriou obce (baníctvo, kúpeľníctvo), obnova baníckej histórie - v Kultúrno spoločenskom centre vybudovanie miestnosti venovanej histórii obce
Prakovce	-	Náučný chodník železiarstva – 7 informačných tabúľ rozmiestnených v obci
Smolník	- Geoturistický náučný chodník Rotemberg - Expozícia „Príbeh medi – Smolník“	Zatiaľ nie sú zaznamenané projektové zámery na budúce obdobie.

	- Tereziánska štôlňa	
Smolnícka Huta	-	Vybudovanie repliky taviacej pece, vybudovanie múzea úzkorozchodnej trate, model úzkorozchodnej trate (hlavnou prepravovanou komoditou trate bola ruda)
Stará Voda	-	Vybudovanie náučného chodníka k banskej štôlni a vybudovanie banského portálu - vstup do banskej štôlne s informačnými tabuľami a oddychovými zónami, rozvoj produktov CR v oblasti banskej histórie (skanzen banskej činnosti v obci, fotogaléria)
Žakarovce	- Banský náučný chodník	Projektové zámery do budúceho obdobia sú zamerané na rozširovanie Banského náučného chodníka, vybudovanie múzea – Banský remeselný dom

Poznámka : Banskú históriu majú aj iné obce najmä Mníšek nad Hnilcom a Švedlár, avšak v súčasnej dobe nedisponujú v tejto oblasti ponukou vhodnou pre cestovný ruch a nie sú zatiaľ zaznamenané zámery v tejto oblasti, čo sa však v budúcnosti môže zmeniť.

Tabuľka 18 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme Pamiatky histórie, expozície prezentujúce históriu, tradície a zaujímavosti.

Pamiatky histórie, expozície prezentujúce históriu, tradície a zaujímavosti. (nebanské)		
mesto/obce	**súčasná ponuka**	**Projektové zámery do budúcna**
Gelnica	hradný kopec s pozostatkami hradu, radnica Banícke námestie č. 7a 8, kostol Nanebovzatia Panny Márie, evanjelický kostol, evanjelická fara, meštianske a banícke domy na uliciach Banícke námestie, Slovenskej ul. a Hlavnej ul., Ľudový dom na ul. Slovenskej, cestný most, štôlňa Mária Huta, Vila (CVČ) na Slovenskej ul., kaplnka pri rím. katolíckom kostole, fara pri rím. katolíckom kostole, bytový dom na Lutherovom námestí, administratívna budova Banícke námestie č. 4 (Mestský úrad), administratívna budova Hlavná ul. č. 50 (Priemyselný park), kúpeľný dom Pionier, umelé jazero Thurzov - kúpele, vodáreň – údolie nad amfiteátrom, hotel Runa	Revitalizácia historickej lokality hradného kopca „Zámčisko“, Gelnica, Hrad Gelnica – komplexný výskum fáza I, Hrad Gelnica – výskum a domurovanie pozostatkov hradu do torzálnej architektúry – Fáza II (zámer), Osvetlenie kamenného mosta na rieke Hnilec, projektový zámer KSK Turzovské kúpele, Zriadenie domu ľudových remesiel
Helcmanovce	pomník padlým v I. a II. sv. vojne, Csákyovský kaštieľ, kostol chrám sv. Michala Archanjela,	Obnova kultúrnych pamiatok
Henclová	pomník padlým v SNP, dvojhrob sovietskeho a slovenského partizána,	Múzeum Gitár
Jaklovce	kaplnka sv. Jána Nepomuckého, kaštieľ – kúria, kostol sv. Antóna Pustovníka,	-
Kluknava	kostol sv. Kataríny, most do Huty, vodný mlyn s Franciscího turb., medená huta, Csákyovský kaštieľ, dom služobníctva a stodola (Šustrov dom), kaplnka sv. Jána Nepomuckého,	Múzeum obuvi v NKP dom služobníctva a stodola
Kojšov	píla, kostol - chrám sv. Petra a Pavla	Národná kultúrna pamiatka Gáter - sprístupnenie verejnosti, Galéria Juraja Jakubiska, Chalúpkovo

Mníšek nad Hnilcom	kostol sv. Kríža, ľudový dom, pekáreň, evanjelický kostol	Múzeum hasičskej techniky
Nálepkovo	miesto popravy partizánov, meštiansky dom na ul. Hlavnej, meštiansky dom na ul. Letnej, evanjelický kostol	-
Prakovce	kostol sv. Ľudmily	-
Richnava	špeciálna základná škola,	-
Smolnícka Huta	pec na tavenie medi a striebra, Izba tradícii Heimatstube	Projektový zámer – replika taviacej pece, Tradičný dom Heimatstube, Nová manufaktúra
Smolník	reštaurácia Alžbeta, kaplnka sv. Jána Nepomuckého, vodná nádrž Úhorná, súsošie na stĺpe sv. Trojica - kópia, kostol sv. Kataríny, zvonica, Fritschov dom, sklad tabaku, tabaková továreň, ľudový dom	Projektové zámery – Rekonštrukcia Alžbetin dom
Švedlár	tolerančný evanjelický kostol, kostol sv. Margity, pekáreň, gáter	
Veľký Folkmár		Rekonštrukcia budovy – dom tradícii
Závadka	kostol – chrám sv. Michala Archanjela	
Žakarovce	Národopisná expozícia	Rekonštrukcia expozícii v kultúrnom dome a zriadenie múzea v obci, zriadenie pamätnej izby Janky Guzovej

Tabuľka 19 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme Turistika a cykloturistika.

Turistika a cykloturistika - potenciál má územie celého okresu, aj vzhľadom na jeho charakter (najlesnatejší okres na Slovensku), analytická časť obsahuje zoznamy značených turistických chodníkov, cyklotrás a taktiež prehľad chránených území na území okresu, preto tabuľka obsahuje len téme blízke zámery mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica do budúceho obdobia	
mesto/obce	**Projektové zámery do budúcna**
Gelnica	Vybudovanie náučného chodníka Banícke múzeum - Turzovská dolina, Žakarovce, lokalita Zuzana - Mária Huta - Banícke múzeum, zriadenie požičovne elektrobicyklov a vybudovanie nabíjacej stanice pre elektrobicykle (Erihof),
Helcmanovce	Vyhliadková veža,
Henclová	Vybudovanie turistického náučného chodníka s možnosťou prepojenia na existujúce regionálne turistické trasy + oddychové zóny, altánky Nálepkovo – Henclová - Rašelinisko
Hrišovce	Vybudovanie cyklotrasy, turistických trás a chodníkov
Jaklovce	Náučný chodník po stopách starých Jakloviec, náučný chodník určený pre deti s budovaním povedomia o histórii regiónu/obce
Kluknava	Náučný chodník – Čierna Hora (napojenie na už existujúci náučný chodník), Náučný chodník určený pre deti s budovaním povedomia o histórii regiónu/obce
Kojšov	Obnova náučného chodníka Kojšov – Turniská – Folkmarská skala – Kojšov, vrátane vybudovania oddychových zón, náučný chodník – pralesný celok Aboď, cyklotrasa - k baníckemu krížu, zriadenie požičovne bicyklov.
Margecany	Margecany - komunikácia pre cyklistov a peších (úsek od kostola k cintorínu), výstavba cyklotrasy od cintorína smerom do Štefanskej Huty, vrátane premostení cez Hornád (súčasť Hornádskej cyklomagistrály), cyklotrasa od Lávky cez VN Ružín po Prešovskú cestu, Koridor pre cyklistov a peších popri Ružíne v rámci Hornádskej cyklomagistrály, vetva D (úsek Počkaj Beach - Margeciansky tunel), značenie horských cyklistických trás v okolí obce (napr. smer

	Roháčka, Kluknava), vybudovanie lesoparku Hôrka, vrátane náučného chodníka, lavičiek, osvetlenia a turistickej vyhliadky, požičovňa bicyklov pri Ružíne,
Nálepkovo	Turistické chodníky - vybudovanie odpočívadiel s náučnými tabuľami a prepojenie zaujímavých miest spojených s históriou obce (baníctvo, kúpeľníctvo)
Richnava	Výstavba cykloturistických chodníkov
Smolník	Vyhliadková veža
Smolnícka Huta	Areál starej stanice – požičovňa elektro-bicyklov
Stará Voda	Vybudovanie turistickej trasy, cyklotrasy a trasy pre bežecké lyžovanie smer Zlatý Stôl, budovanie infraštruktúry pre cyklodopravu – nabíjací stojan pre elektrobicykle, stojany, koše a prvky drobnej infraštruktúry cyklodopravy
Veľký Folkmár	Obnova náučného chodníka Brána Spiša : Veľký Folkmár - Košické Hámre ústie potoka Zlatník, regionálna cyklotrasa
Závadka	Výstavba cyklotrás s infraštruktúrou smer Bukovec , Poráč, smer Bindt, Teplička,
Žakarovce	Vybudovanie cyklotrasy
Dotknuté obce	Turistická rozhľadňa a náučný chodník s informačnými tabuľami prepájajúce katastre obcí Jaklovce a Žakarovce, Cyklotrasa - Margecany-Jaklovce-Veľký Folkmar- Kojšov- Chata Erika – stará grófska cesta, Cyklotrasa - okruh Stredisko vodných športov, Jaklovce - Kojšova hoľa , cyklotrasa - Sv. Anna – Kluknava- Štefanská Huta- Margecany-Klenov po Gotickej a Železnej ceste, cyklotrasa a chodník na Kojšovskej holi - od chaty Erika na vrchol Kojšovskej hole (NOAD s.r.o.)

Tabuľka 20 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme Relax pri vode a vodné športy.

Relax pri vode a vodné športy		
mesto/obce	**súčasná ponuka**	**Projektové zámery do budúcna**
Gelnica	areál Turzovských kúpeľov s vodnou plochou (vrchné jazero) využívanou na relax pri vode predovšetkým miestnymi občanmi, avšak s potenciálom do budúceho obdobia, v blízkosti areálu sa nachádza penzión Erihof s možnosťou ubytovania a blízkou vodnou plochou (spodné jazero)	areál v roku 2021 prešiel do vlastníctva KSK, ktorý má záujem o jeho rozvoj a využitie v rámci rozvoja cestovného ruchu, plány rozvoja lokality má aj mesto Gelnica projektový zámer - Rekreačná oddychová zóna na Turzove s ubytovaním, vybudovanie kempingu a stanového mestečka pre návštevníkov (lokalita Turzov).
Jaklovce	Rekreačná oblasť Ružín - lokalita Jaklovce – stredisko cestovného ruchu, rekreačné stredisko Husia pláž a chatové osady, menej rozvinutá lokalita rekreačnej oblasti, v súčasnosti obmedzenou ponukou služieb.	Nákup ťažného motorového člna (Ružín, Jaklovce – Rovne), Stredisko vodných športov Jaklovce – Rovne, Vyhliadková elektrická loď s prístaviskami na Ružíne (realizácia KSK)
Margecany	Rekreačná oblasť Ružín – lokalita Margecany – stredisko cestovného ruchu, čiastočne lokalita Kozinec, v súčasnom období menej rozvinuté lokality rekreačnej oblasti Ružín V stredisku Margecany, časti Počkaj Beach zriadená požičovňa malých vodných plavidiel.	Výstavba rekreačných stredísk, časť Podstupová časť Kozinec, Margecany, budovanie mól na Ružíne a cesty sv. Petra, výstavba oddychovo-turistickej infraštruktúry na brehu Ružína, vybudovanie mól s lodenicou a požičovňou kanoe a e-bicyklov pri VN Ružín, vyhliadková elektrická loď s prístaviskami na Ružíne (realizácia KSK), vybudovanie verejného osvetlenia popri Ružíne do Rolovej Huty,
Smolník	Tajch Smolník (známy ako jazero Úhorná)	Mobiliár – Tajch Smolník, sociálne zariadenia – toalety, sprchy a prezliekareň Tajch Smolník, osvetlenie tajchu

Tabuľka 21 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme Zimné športy.

Zimné športy		
mesto/obce	**súčasná ponuka**	**Projektové zámery do budúcna**
Gelnica		Ubytovanie na vleku a umelý tréningový svah (lokalita bývalého lyžiarskeho vleku), SKIPARK Kojšovská Hoľa,
Kojšov		Vybudovanie Skiparku Kojšovská Hoľa sa priamo týka aj obce Kojšov, nakoľko jeho časť je plánovaná v katastrálnom území tejto obce.
Nálepkovo	Lyžiarske stredisko Nálepkovo Krečno - úspešne fungujúce stredisko s jednou zjazdovkou a občerstvením	Rozvoj lyžiarskeho vleku (modernizácia technológie, rozšírenie dĺžky vleku)
Smolník	-	Vybudovanie, úprava bežkárskej trate, obnova/vybudovanie lyžiarskeho vleku
Dotknuté obce	Cyklo chodník Smolnícka Huta – Mníšek nad Hnilcom využiteľný aj na bežecké lyžovanie	Umelé zasnežovanie uvedeného chodníka

Tabuľka 22 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v jednotlivých témach rozvoja cestovného ruchu.

Mesto/Obec	**Členenie tém podľa obcí**				
	História baníctva a spracovania rúd	**Pamiatky histórie , expozície prezentujúce históriu, tradície a zaujímavosti. (nebanské)**	**Turistika a cykloturistika**	**Relax pri vode a vodné športy**	**Zimné športy**
Gelnica					
Helcmanovce					
Henclová					
Hrišovce					
Jaklovce					
Kluknava					
Kojšov					
Margecany					
Mníšek nad Hnilcom					
Nálepkovo					
Prakovce					
Richnava					
Smolnícka Huta					
Smolník					
Stará Voda					
Švedlár					
Úhorná					
Veľký Folkmar					
Závadka					
Žakarovce					

6 Návrh mechanizmu implementácie stratégie

Základným predpokladom pre systematický priemet plánovaných cieľov, opatrení a aktivít do reality je inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie stratégie tzv. implementačný mechanizmus. Jeho úlohou je predovšetkým nájsť spôsob a inštitucionálny mechanizmus na koordináciu realizácie stratégie, zabezpečiť komunikáciu medzi rôznymi realizačnými programami a aktérmi rozvoja v regióne, monitorovať, vyhodnocovať a aktualizovať stratégiu. Implementačný mechanizmus naviac sieťuje zainteresované subjekty, s dôrazom na tých, ktorí poskytujú služby a produkty v cestovnom ruchu ako aj tých, ktorí ich prijímajú, a umožňuje vzájomný prístup k poznatkom pri rozvoji cestovného ruchu. Tieto všetky činnosti, ak sú správne vykonávané, môžu priniesť synergický efekt pre rozvoj cestovného ruchu a následne pre ekonomický rozvoj celého okresu Gelnica.

Koordinácia rozvoja cestovného ruchu a riadenie destinácie, zjednodušene povedané, je treba chápať ako proces prípravy spoločného plánu, spoločnej stratégie (teda dokumentu, ktorý je kľúčovým dokumentom pre rozhodovací proces v oblasti rozvoja CR) a proces jeho implementácie. V prípade, že ciele rozvoja cestovného ruchu sú stanovené a hráči v území/v destinácii sú s nimi stotožnení, je nevyhnutné nájsť implementačnú štruktúru (systémy, procesy, ľudia), ktorá zaručí ich dosiahnutie. Táto štruktúra má mať autoritu a zodpovednosť voči rôznym subjektom v regióne, aby sa udržovala integrita destinácie a súčasne musí napĺňať základné atribúty ako je efektívnosť, účinnosť, participácia a transparentnosť. Samozrejme, že do oboch procesov vstupujú determinujúce faktory ako je vonkajší strategický, legislatívny, inštitucionálny a finančný rámec, organizačné prostredie, mechanizmy spolupráce a tiež kompetencie (vedomosti, zručnosti, postoje) kľúčových aktérov CR – predstaviteľov verejnej správy, podnikateľskej a neziskovej sféry.

Implementačný mechanizmus ďalej musí:

1. mať oporu v platnej legislatíve pre rozvojové aktivity v cestovom ruchu a má byť udržateľnou a rešpektovanou štruktúrou v okrese s vybudovanými profesionálnymi a formálnymi vzťahmi a partnerstvami,
2. vychádzať zo znalosti územia, z poznania problémov a možností a má mať kvalitnú internú, alebo externú manažérsku kapacitu na koordináciu a manažment stratégie,
3. mať kapacitu pre prípravu a realizáciu projektov.

Zoznam činností, ktoré by mal implementačný mechanizmus Stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica 2019 - 2025 (2030) pokrývať sú:

- Monitoring realizácie stratégie.
- Periodické hodnotenie výstupov a výsledkov z procesu implementácie stratégie.
- Komunikácia vo vnútri regiónu.
- Komunikácia navonok regiónu (iné regióny, VÚC, centrálne orgány, prípadne EÚ).
- Informácie o možných finančných externých zdrojoch na realizáciu stratégie.
- Iniciovanie nových projektov.
- Aktualizácia a zmeny stratégie.

Na základe naplnenia hore uvedených kritérií a charakteristík, ako implementačný mechanizmus stratégie v súčasnosti by mohli slúžiť a rozvoju cestovného ruchu napomáhať:

- MAS Hnilec,
- Centrum podpory regionálneho rozvoja okresu Gelnica, no.,
- Oblastná organizácia cestového ruchu Slovenský raj & Spiš,
- resp. iná novovzniknutá organizácia.

MAS Hnilec

Miestna akčná skupina na podporu rozvoja vidieka – MAS HNILEC je organizáciou zodpovednou za realizáciu Stratégie CLLD zameranej na podporu rozvoja lokálnej ekonomiky a miestneho rozvoja, teda aj na podporu vidieckeho cestovného ruchu zo zdrojov Programu rozvoja vidieka a Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 – 2020.

MAS HNILEC, o. z. bola založená v r. 2008 a tvorí súvislé územie pozostávajúce z katastrov 18 obcí (z 20) okresu Gelnica: Gelnica, Helcmanovce, Henclová, Jaklovce, Kluknava, Kojšov, Margecany, Mníšek nad Hnilcom, Nálepkovo, Prakovce, Smolnícka Huta, Smolník, Stará Voda, Švedlár, Úhorná, Veľký Folkmar, Závadka, Žakarovce. Predstavuje verejno-súkromné partnerstvo, v ktorom majú svoje zastúpenie miestne komunity, podnikatelia, verejná správa, poľnohospodárske a lesnícke subjekty, mladí ľudia, ženy a iní dôležití aktéri na miestnej úrovni.

MAS HNILEC pracuje na 7 kľúčových znakoch európskeho programu rozvoja vidieka LEADER:

- tvorba oblastných stratégií miestneho rozvoja,
- prístup zdola nahor,
- verejno-súkromné partnerstvá,
- uľahčovanie inovácií,
- integrované a viac sektorové akcie,
- vytváranie sietí,
- spolupráca.

MAS Hnilec je implementačnou jednotkou Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020 prostredníctvom vlastnej stratégie a disponuje vlastným rozpočtom z členských príspevkov členov, má svoje rozhodovacie zložky, ktoré rozhodujú v súlade so stanovami (predseda, valné zhromaždenie, výkonný výbor, manažér MAS a ďalší 2 zamestnanci). Prevádzka kancelárie MAS je hradená zo zdrojov IROP s 5% spolufinancovaním MAS. MAS Hnilec ako rozvojová štruktúra môže pripravovať a realizovať aj vlastné projekty.

Centrum podpory regionálneho rozvoja okresu Gelnica.

Centrum podpory regionálneho rozvoja okresu Gelnica (ďalej aj ako CPRR GL) so sídlom v Margecanoch**,** vykonáva činnosti v súlade so schváleným Akčným plánom najmenej rozvinutého okresu Gelnica. Kancelária Centra je za účelom zefektívňovania práce (v tom istom území a v tom istom čase), zriadená

ako súčasť kancelárie MAS HNILEC. Z viacerých činností CPRR GL uvádzame tie, ktoré majú súvis a prispievajú s rozvoju cestovného ruchu:

- metodická a koordinačná podpora vypracovania koncepčných, strategických a plánovacích materiálov pre okres a zabezpečenie vypracovania stratégie pre rozvoj cestovného ruchu, ktorá bude zahŕňať aj komplexné posúdenie možností a návrh podpory rozvoja cestovného ruchu a vodných športov na vodnej nádrži Ružín pri zachovaní jej hlavných vodohospodárskych funkcií;
- spolupráca s MAS HNILEC, regionálnymi rozvojovými agentúrami (RRA) a organizáciami cestovného ruchu;
- metodická a koordinačná podpora aktivít a aktérov pri plnení akčného plánu, pri príprave projektov a návrhov modelov financovania jednotlivých aktivít; podpora iniciatív zakladania klastrov, podpora cezhraničnej spolupráce a medziregionálnej spolupráce, •
- komunikačný a mediálny servis, zabezpečenie publicity,
- príprava analýz, podkladov a reportovanie.

Oblastná organizácia cestového ruchu Slovenský raj & Spiš

Oblastná organizácia cestového ruchu Slovenský raj & Spiš je organizáciou neziskového charakteru. Vznikla (v roku 2016) spojením dvoch OOCR (OOCR SPIŠ, ktorý vznikol v roku 2011 a OOCR Slovenský raj so vznikom v roku 2012) v súlade so Zák. č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov s cieľom vytvorenia podmienok pre udržateľný rozvoj cestovného ruchu na území Spiša, časti Gemera (Dobšiná, Dedinky Stratená – Dobšinská ľadová jaskyňa) i Horehronia (Telgárt) a v území Slovenského raja. OOCR Slovenský raj & Spiš v súčasnosti združuje spolu 50 partnerov, z toho 18 samosprávnych subjektov (členom z okresu Gelnica je len mesto Gelnica) a 32 subjektov z podnikateľského a neziskového sektora.

Hlavnými činnosťami organizácia v zmysle zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruch sú destinačný manažment a aktívne vytváranie podmienok pre podporu rozvoja cestovného ruchu na území svojich členov (katastrálne územia obcí) vrátane komplexných činností destinačného marketingu prostredníctvom aktivít ako napríklad:

- tvorba a realizácia marketingovej stratégie,
- tvorba marketingových a propagačných aktivít cestovného ruchu pre svojich členov doma a v zahraničí (napr. vytvorenie a prevádzkovanie funkčného turistického portálu „vraji.sk“),
- tvorba produktov (napr. vytvorenie a podpora predaja balíčkových produktov),
- propagácie destinácie pod spoločnou značkou,
- podpora zachovania prírodného a kultúrneho dedičstva,
- iniciovanie, koordinovanie i organizovanie podujatí pre obyvateľov a návštevníkov destinácie,
- organizovanie školení a ďalšie.

Pre svoje činnosti aj komerčného charakteru má organizácia živnostenský list. OOCR disponuje vlastným rozpočtom, má svoje rozhodovacie zložky, ktoré rozhodujú v súlade so stanovami (predseda, predstavenstvo, valné zhromaždenie, výkonný riaditeľ) a je zakladajúcim a riadnym členom krajskej organizácie cestovného ruchu – Košice Región Turizmus.

Jedným z dôležitých príjmov organizácie cestovného ruchu je štátna dotácia, ktorú môže ministerstvo poskytnúť na príslušný rozpočtový rok v rovnakej výške ako je súhrnná hodnota vybratých členských príspevkov oblastnej organizácie v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku, pričom maximálna výška dotácie oblastnej organizácii je ohraničená 90% súhrnnej hodnoty vybratej dane za ubytovanie u všetkých členských obcí oblastnej organizácie v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku.

6.1 Monitoring a hodnotenie stratégie

6.1.1 Postupy monitorovania a hodnotenia Stratégie rozvoja cestovného ruchu okresu Gelnica

Stratégia rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica má stanovené ciele, opatrenia a indikátory ich plnenia, zároveň v prílohe 2 mapuje projektové zámery smerujúce k ich napĺňaniu aj s časovým horizontom a predpokladanými nákladmi ich realizácie. Projektové zámery stratégie uvedené v prílohe 2 sú obsiahnuté aj v iných strategických dokumentoch zameraných na rozvoj okresu, predovšetkým v zásobníku projektov IUS KSK, rozvojovom pláne NRO Gelnica, ale aj PHSR jednotlivých obcí. Realizácia projektových zámerov sa tak, ako doposiaľ bude opierať o financovanie prostredníctvom dotácii poskytnutých v rámci výziev podporujúcich rozvoj cestovného ruchu :

- dlhodobého dotačného programu KSK Terra Incognita
- rozvojového plánu NRO (regionálny príspevok)
- Operačného programu Slovensko (v rámci programového obdobia 2021-2027 v rámci cieľa 5 „Európa bližšie k občanom“ na podporu udržateľného cestovného ruchu, regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, zveľadenie kultúrneho dedičstva),
- Fondu na podporu umenia,
- Grantov, príspevkov a nadácii a iných zdrojov

Pre implementáciu stratégie je zásadné vytvorenie organizácie zabezpečujúcej destinačný manažment pre územie okresu Gelnica, medzi hlavné úlohy, ktorej bude patriť :

- Iniciovanie a rozvoj spolupráce s poskytovateľmi služieb, samosprávami, neziskovými organizáciami, KOCR pri rozvoji cestovného ruchu na území destinácie.
- Propagácia destinácie, prezentácia produktov a podujatí destinácie v médiách a na sociálnych sieťach, vytvorenie webovej stránky destinácie, tvorba a šírenie propagačných materiálov.
- Sieťovanie produktov, spájanie produktov, ubytovacích a stravovacích služieb do pobytových balíkov (zrejme len krátkodobé, víkendy) a ich predaj cez rezervačný systém vytvorený na stránke destinácie.
- Metodická pomoc pre subjekty (samosprávy, poskytovatelia služieb, neziskové organizácie) pri tvorbe koncepčných dokumentov zameraných na rozvoj CR, tvorbe a realizácii projektových zámerov zameraných na rozvoj cestovného ruchu a prijímaní opatrení zameraných na vyrovnávanie sa s javmi majúcimi negatívny vplyv na rozvoj cestovného ruchu (Covid 19, rast cien energií apod.).

- Spolupráca pri organizovaní kultúrnych, spoločenských a športových podujatí v území destinácie.
- Vyhodnocovanie plnenia opatrení a cieľov stanovených stratégiou, ich aktualizovanie a iniciovanie aktivít zameraných na ich plnenie.

Medzi úlohy organizácie teda okrem iniciovania rozvoja spolupráce medzi subjektmi a metodickej pomoci subjektom pri realizácii projektov, patrí aj monitoring, vyhodnocovanie plnenia opatrení a cieľov stratégie. Vyhodnocovanie stratégie sa bude realizovať v ročných intervaloch prostredníctvom stanovených indikátorov. Na základe vyhodnotenia stratégie bude organizáciou vypracovaná hodnotiaca správa, ktorá bude predložená zadávateľovi stratégie MAS Hnilec, Riadiacemu výboru NRO Gelnica a predpokladanému zriaďovateľovi organizácie KSK. Aktualizácia cieľov a opatrení stratégie bude vykonávaná v súčinnosti s uvedenými subjektmi, berúc do úvahy návrhy a podnety spolupracujúcich subjektov (poskytovatelia služieb, neziskový sektor a pod.).

6.1.2 Kritéria pre výber projektov rozvoja cestovného ruchu s cieľom podpory ekonomického rozvoja okresu Gelnica

Projekty, ich tvorba a manažment, sú jedným z nástrojov pre napĺňanie stratégie, teda by mali byť zamerané na plnenie cieľov a riešenie už identifikovaných opatrení. Základnými kritériami pre výber projektov v rámci pilotných štartovacích aktivít a pre výber indikatívnych aktivít pre realizáciu v rámci Rozvojového plánu rozvoja okresu Gelnica sú:

- **podpora projektov, ktoré generujú tvorbu pracovných miest,**
- **udržateľnosť aktivity po skončení doby priamej podpory,**
- **realizovateľnosť aktivity v danom čase, priestore a s danými kapacitami (finančnými, ľudskými, organizačnými),**
- **nevyhnutnosť aktivity v kontexte definovanej stratégie (je aktivita nevyhnutným predpokladom, prispieva rozhodujúcou mierou, prispieva, neprispieva),**
- **synergické efekty aktivity nad rámec jej priameho zamerania,**
- **miera efektu danej intervencie – očakávaná veľkosť kvalitatívnej a kvantitatívnej zmeny (napr. počet novovytvorených pracovných miest),**
- **miera zacielenia aktivity na riešenie primárnych problémov regiónu/súlad s prioritami stratégie,**
- **environmentálne prínosy aktivity (ako pridaná hodnota ekonomicky a sociálne zameraných aktivít),**
- **sociálne prínosy aktivity (ako pridaná hodnota environmentálne a ekonomicky zameraných aktivít),**
- **ekonomické prínosy aktivity (ako pridaná hodnota environmentálne a sociálne zameraných aktivít).**

Vyššie uvedené kritéria je možné uplatniť aj pri výbere všetkých projektov rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica.

7 Odporúčania a najbližšie kroky

Stratégia rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica na obdobie rokov 2019 – 2027, výhľadovo 2030, bola vypracovaná ako úloha vyplývajúca z Akčného plánu rozvoja okresu Gelnica, čím sa ako odvetvová/sektorová stratégia stáva jedným zo systémových nástrojov na podporu rozvoja cestovného ruchu v území okresu Gelnica, ktorá môže byť, v súlade s územnoplánovacími dokumentmi na regionálnej úrovni, resp. v súlade s relevantnými dokumentmi na národnej úrovni, ponímaná ako turistická destinácia Spišského regiónu. Keďže stratégia má prierezový charakter, dotýka sa aj ďalších rozvojových oblastí a týka sa činností viacerých subjektov zodpovedných za rozvoj okresu Gelnica, pre zabezpečenie jej realizovateľnosti po aktualizácii stratégie navrhujeme:

1. Schváliť Stratégiu cestovného ruchu v okrese Gelnica 2019 – 2025 (2030) na úrovni zadávateľa MAS HNILEC, prerokovať Stratégiu na úrovni Riadiaceho výboru NRO Gelnica ako usmerňujúci koncepčný dokument pre výber projektov a projektových zámerov zameraných na rozvoj cestovného ruchu ako súčasti ekonomického rozvoja okresu.

2. Dohodnúť sa na koordinátorovi Stratégie a subjektoch/gestoroch zodpovedných za jej plnenie a vybudovať partnerstvo pre plnenie stratégie (formalizovať záväzky a povinnosti, úlohy vyplývajúce zo stratégie pre konkrétne jednotlivé subjekty). Subjekty realizujúce a koordinujúce stratégiu musia v rámci svojich organizačných štruktúr vytvoriť a personálne zabezpečiť plnenie súboru činností pre plnenie prijatej stratégie (komunikácia, monitoring, vyhodnocovanie, rozhodovanie, aktualizácia dokumentov...).
3. Stratégiu prerokovať na úrovni obecných zastupiteľstiev, aby prevzali ciele a vybrané opatrenia a aktivity do záväzných dokumentov obcí (PHSR a ÚP, resp. iných koncepcií a dokumentov) a do svojich rozpočtov.
4. Premietnuť Stratégiu a presadiť jej ciele do PHSR KSK a do odvetvových stratégií so zameraním na rozvoj cestovného ruchu na regionálnej a národnej úrovni (stratégie rozvoja cestovného ruchu KSK a SR).
5. Za účelom zabezpečenia koordinácie a realizácie stratégie začať s plnením Špecifického cieľa 4 stratégie *„Zaviesť destinačný manažment a cielený marketing CR pre územie okresu Gelnica (Hnileckej doliny)“,* vstúpiť do jednania s KSK v súvislosti s hľadaním cesty k realizácii prioritného modelu vzniku organizácie plniacej úlohy destinačného manažmentu destinácie.

8 . Zoznam použitých strategických dokumentov, internetových odkazov, obrázkov a tabuliek.

Zoznam použitých strategických dokumentov :

Stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2020
Stratégia rozvoja cestovného ruchu v Košickom kraji do roku 2020
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2011
Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027
Stratégia rozvoja ekoturizmu v Košickom kraji
Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2016 – 2022
Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v KSK
Stratégia CLLD územia MAS Hnilec
Rozvojový (Akčný) plán rozvoja okresu Gelnica (2018 – 2022)
Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta a obcí okresu Gelnica
Pripravovaná analytická časť PHSR KSK na obdobie 2022-2027 (výhľadovo 2030)
Pripravovaný strategický dokument - Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom kraji, obdobie 2022-2027-2030

Zoznam internetových odkazov :

Dostupné na internete : <https://podpora.financnasprava.sk/601211-Príspevky-na-rekreáciu-zamestnancov-a-športovú-činnosť-dieťaťa>.....14
Dostupné na internete : <www.stavebnyportal.sk>.....16
Dostupné na internete : < https://www.skcak.sk/index.php/o-nas/>.....19
Dostupné na internete < https://org.kosiceregion.com/document/strategia-rozvoja-ekoturizmu-v-kosickom-kraji/>.....27
Dostupné na internete : <https://www.zmos.sk/novela-zakona-o-nro-schvalena-v-parlamente--oznam/mid/405616/.html >.....62
Dostupné na internete : https://www.nro.vicepremier.gov.sk/site/assets/files/1610/novela_zakona_336_2015_nro_00000002.pdf >.....62

Zoznam obrázkov :

Obrázok 1 Proces spracovania stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica. 6
Obrázok 2 Mapa okresu Gelnica. 8
Obrázok 3 Štruktúru Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027 23
Obrázok 4 Zóny CR v Košickom kraji 23
Obrázok 5 Štruktúra Stratégie rozvoja ekoturizmu v Košickom kraji. 27

Obrázok 6 Štruktúra cieľov stratégie rozvoja cestovného ruchu v okrese Gelnica. 41
Obrázok 7 Rozčlenenie okresu na podregióny (geografické). 46
Obrázok 8 Lokality Gelnického podregiónu. 49
Obrázok 9 Lokality podregiónu Margecany, priehrada Ružín a okolie. 50
Obrázok 10 Lokality Smolníckeho podregiónu. 51
Obrázok 11 Lokality Nálepkovského podregiónu. 52
Obrázok 12 Témy rozvoja cestovného ruchu. 53

Zoznam tabuliek :

Tabuľka 1 Krajské opatrenia stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027. 23
Tabuľka 2 Regionálne opatrenia: Slovenský raj & Spiš. 25
Tabuľka 3 SWOT analýza SPR Hnilec pre oblasť turizmus v analytickej časti PHSR KSK 2022-2027 výhľadovo 2030 28
Tabuľka 4 Hlavné príčiny nedostatočne využitého potenciálu a miestnych zdrojov v okrese Gelnica pre rozvoj CR v čase spracovania a v čase aktualizácie 2021/22 33
Tabuľka 5 Štruktúra obsahu stratégie 37
Tabuľka 6 Opatrenia a indikátory k cieľu č. 1. 41
Tabuľka 7 Opatrenia a indikátory k cieľu č. 2. 43
Tabuľka 8 Opatrenia a indikátory k cieľu č. 3 43
Tabuľka 9 Opatrenia a indikátory k cieľu č. 4 44
Tabuľka 10 Základné rozčlenenie územia okresu na destinácie. 47
Tabuľka 11 Štatistické údaje podregiónov. 47
Tabuľka 12 Kategorizácia lokalít. 48
Tabuľka 13 Kategorizácia lokalít Gelnického regiónu. 49
Tabuľka 14 Kategorizácia lokalít regiónu Margecany, priehrada Ružín a okolie. 50
Tabuľka 15 Kategorizácia lokalít Smolníckeho regiónu. 51
Tabuľka 16 Kategorizácia lokalít Nálepkovského regiónu. 52
Tabuľka 17 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme História baníctva a spracovania rúd. 53
Tabuľka 18 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme Pamiatky histórie, expozície prezentujúce históriu, tradície a zaujímavosti. 54
Tabuľka 19 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme Turistika a cykloturistika... 55
Tabuľka 20 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme Relay pri vode a vodné športy. 56
Tabuľka 21 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v téme Zimné športy. 57
Tabuľka 22 Ponuka a potenciál mesta Gelnica a obcí okresu Gelnica v jednotlivých témach rozvoja cestovného ruchu. 57